

ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ 13

ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΟΥΧΤΣΟΓΛΟΥΣ

ΚΑΤΩ Η ΜΑΣΚΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΟΜΙΛΟΥ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ, ΕΝ ΚΑΪΡΩ 1912

"ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ" CARNETS D'ETUDES ANTIAUTORITAIRES

ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ Α. ΣΥΝΑ

ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 13

Cahiers d' études antiautoritaires

ΚΑΤΩ Η ΜΑΣΚΑ

του Σταύρου Κουχτσόγλου

ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

ΕΚΔΟΣΗ ΠΡΩΤΗ: Σταύρος Κουχτσόγλου, «ΚΑΤΩ Η ΜΑΣΚΑ»,
«Έκδοσις Όμιλου Αναρχικῶν», Έν Καίρω 1912.

ΕΚΔΟΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: «Διεθνής Βιβλιοθήκη», Φεβρουάριος 1984, σειρά τετραδίων
«ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ - Cahiers d' études antiautoritaires». Έκδότης - υπεύθυνος: Χρήστος
Κωνσταντινίδης, Ίπποδάμου 7, Παγκράτι.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ του «Πεζοδρομίου» καί τῶν βιβλίων τῆς «Διεθνoῦς Βιβλιοθήκης»:
Βιβλιοπωλεῖο «ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ», Δελφῶν 2 (καί Διδότου γωνία), Τ.Τ. 144, τηλ. 36.08.635,
Ἀθήνα.

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ Α. ΣΤΙΝΑ

Ο Σταύρος Κουχτσόγλου ήταν στην πρό, κατά και μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο εποχή, ο μόνος στην Ελλάδα ολοκληρωμένος και αυθεντικός αναρχικός.

Στους Έλληνες εργάτες έγινε γνωστός από τη συμμετοχή του σαν αντιπρόσωπος των τσιγαράδων στο Α' και Β' Συνέδριο της ΓΣΕΕ, όταν από κοινού με τον Σπέρα και τον Φανουράκη προσπάθησαν να προφυλάξουν το συνδικαλιστικό κίνημα από τον κίνδυνο να εξαρτηθεί αυτό από το ΣΕΚΕ, του οποίου η εξέλιξη στο σημερινό αντεπαναστατικό γραφειοκρατικό συγκρότημα που φέρει τον τίτλο ΚΚΕ τους ήταν από τότε γνωστή. Αλλά ο Σταύρος Κουχτσόγλου έχει και μία άλλη ιστορία που λίγοι την ξέρουν. Ήταν οργανωμένος αναρχικός και είχε δεσμούς και επαφές με αναρχικές οργανώσεις πολλών χωρών. Είχε γνωρίσει προσωπικά τον Μαλατέστα, όπως και άλλους αγωνιστές αναρχικούς. Είχε αναπτύξει πρακτική δραστηριότητα κυρίως στην Αίγυπτο και στην Τουρκία, και είχε πάρει ενεργό μέρος σε πολλές βίαιες άπαλλοτριωτικές επιθέσεις εναντίον Τραπεζών στην Αλεξάνδρεια και στην Πόλη.

Είχε μία σοβαρή θεωρητική μόρφωση και με πολλή ευχέρεια χρησιμοποιούσε στην γραφή και προφορική προπαγάνδα του άποσπάσματα από έργα του Κροπότκιν, Μπακούνιν, Ρεκλούς, Μαλατέστα και άλλων αναρχικών συγγραφέων. Εκτός από το «Κάτω ή Μάσκα» που δημοσιεύεται εδώ είχε γράψει και μία κριτική στον Μπουχάριν και μία μελέτη πραγματικά προφητική για το μέλλον της Κομμουνιστικής Διεθνούς. Επίσης είχε γράψει και επαναστατικά ποιήματα.

Ο πιο στενός φίλος του στην Ελλάδα ήταν παρά τη διαφορά της ηλικίας ο Ανδρέας Κεραμόπουλος, μέλος της ομάδας «Εργατικό Μέτωπο» πριν κατά και μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και την κατοχή. Είχε πολλά κοινά χαρακτηριστικά και στις ιδέες και στην πρακτική δράση και στην τόλμη με τον Κουχτσόγλου. Αυτός ήταν και δικός μου στενός φίλος και συμμαχητής και απ' αυτόν γνώρισα για λίγο στά γεράματα του τον Σταύρο και έμαθα για την ζωή και την δράση του.

Σ' αυτόν ο Κουχτσόγλου έμπιστεύτηκε, όταν μπήκε στο Γηροκομείο την πολύ πλούσια βιβλιοθήκη του και πολλά χειρόγραφα. Ο Ανδρέας επειδή συμμετείχε ενεργά στο κίνημα και αντιμετώπιζε τον κίνδυνο της σύλληψης και της έρευνας στο σπίτι του έδωσε στον αδελφό του Θανάση να φυλάξει τη βιβλιοθήκη. Ο Θανάσης πέθανε στην κατοχή και η βιβλιοθήκη που έπρεπε να την έχει ή γυναίκα του, μία έλβετίδα ή γαλλίδα χάθηκε μαζί μ' αυτήν.

Ο Σταύρος Κουχτσόγλου πέθανε στο Γηροκομείο. Τόν θάνατο τον αντιμετώπισε ψύχραιμος και άφοβος σαν επαναστάτης και άθεος. Στόν παπά που παρά τις διαμαρτυρίες του επέμενε φορτικά να τον μεταλάβει, στό τέλος του λέει: «παπά μου, φύγε, γιατί θά φτύσω μέσα». Αυτές ήταν και οι τελευταίες του λέξεις.

Όκτώβριος 1983

Α. ΣΤΙΝΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ Γ. ΣΑΡΑΦΙΔΗ

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος βιβλίου εἶναι γνωστός εἰς τὸν Αἰγυπτιακὸν Ἑλληνισμόν. Εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους ἀντιπροσώπους τῶν νέων ἰδεῶν μετὰ τῶν ἐργατικῶν τάξεων-Ἀνθρωπος ἀληθής.

Βεβαίως δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας εἶναι πολὺ τολμηραὶ ἀκόμη αἱ ἰδέαι αἱ ὁποῖαι ἐκφράζονται εἰς τὸ παρὸν βιβλίον· οὔτε ὁ Κονεμένος, οὔτε ὁ Λασκαράτος, οὔτε ὁ Ροῦϊδης ἔγραψαν μὲ τόσον ριζοσπαστισμόν, ὅπως ὁ Σταῦρος Κουχτσόγλου.

Ὁ Σταῦρος Κουχτσόγλου εἶναι ἓνας ἐργάτης Εὐρωπαῖος. Ἐχει συνείδησιν ὅλων τῶν κοινωνικῶν ζητημάτων τὰ ὅποια ἀπασχολοῦν τὴν ἐποχὴν μας.

Τὸ ἔργον του καὶ κατὰ τοῦτο ἔχει μεγάλην ἀξίαν. Διότι ἐνῶ ἀπὸ τὸ πρῶτ ἔως τὸ βράδῳ ἐργάζεται ὡς βιοπαλαιστής, ἀπὸ τὸ βράδῳ ἔως τὸ πρῶτ ἐργάζεται μελετῶν ἐρευνῶν καὶ συγγράφων ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὁ τίτλος τοῦ παρόντος βιβλίου "Κάτω ἡ Μάσκα" εἶναι ἀρκετὰ ἐπιδεικτικὸς τοῦ τί θέλει νὰ εἰπῇ ὁ συγγραφεὺς. Ἀμειλίκτως κτυπᾷ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ὑποκρισίαν, ὡς τὰς μόννας κληρονομίας τοῦ παρελθόντος, τὰς ὁποίας ἐφυλάξαμεν μὲ εὐλάβειαν. Κτυπᾷ τὴν ἰδιοκτησίαν, τὴν ἐκμετάλλευσιν καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν Σοσιαλισμόν καὶ κηρύσσει ὑπὲρ τοῦ ἰδεώδους τῆς Ἀναρχίας, ὅπως ὁ μέγας γεωγράφος καὶ κοινωνιολόγος Ἐλισαῖος Ρεκλούς. Δέν ἐπιθυμοῦμεν νὰ κρίνωμεν τὸ ἔργον. Αὐτὸ εἶναι ἀνώτερον ὅχι μόνον τῶν δυνάμεών μας, ἀλλὰ καὶ τοῦ πολιτισμοῦ μας ἀκόμη. Ἀφοῦ ἀγαπῶμεν τόσον παραφῶρως τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀφοῦ παραδεχόμεθα τὴν ἐλευθερίαν ὡς ἓνα σύνολον ἐλευθεριῶν, διατί νὰ μὴ ἀφίσωμεν τοὺς ἀναγνώστας τοῦ παρόντος βιβλίου νὰ τὸ κρίνουν ἐλευθέρως καὶ μόνοι τῶν;

Ὅπως δὴποτε δέν ἀποκρύπτωμεν ὅτι ἡ ἐμφάνισις τοῦ παρόντος βιβλίου σημαίνει ἓνα μέγα γεγονός διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ ἱατρός
Γ. ΣΑΡΑΦΙΔΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΚΟΥΧΤΣΟΓΛΟΥΣ

Ἔνεκα τῆς διαστροφῆς, τῆς γενομένης ἐκ σκοποῦ, ἐναντίον τοῦ Ἐναντιοκρατοῦ ἐκ τῆς ἐξουσιαζούσης τάξεως καί ἐξ ἄλλων ἐχόντων συμφέρον πρὸς τοῦτο, μῦραι ὅσαι κατηγορίαι καί ὀνομασίαι ὑβριστικαί ἀποδίδονται πρὸς ἡμᾶς.

Στερούμενος ὁ λαὸς κρίσεως, λογικῆς, καί θελήσεως ἰδικῆς του, βαδίζει κατὰ συνέπειαν μέ τὰς ὀρέξεις καί τὰς θελήσεις τῶν Ἀρχόντων του, ἀποφεύγων οὕτως ὄχι μόνον τοὺς Ἐναντιοκράτους ὡς δολοφόνους, κακούργους καί λοιπὰς ὀνομασίας ποῦ μᾶς δίδουν, ἀλλ' οὔτε κἄν ζητῆ νά μάθῃ τί εἶναι Ἐναντιοκρατοῦς προκατειλημμένος ὅπως εἶναι ἀπὸ τοὺς ἔχοντας συμφέρον πρὸς τὰς ψευδεῖς αὐτὰς διαδόσεις. Καί μ' ὅλα ταῦτα ὁ Ἐναντιοκρατοῦς παρουσιάζεται σήμερον ὡς ἓνα μέρος ὀλοκληρωτικὸν μιᾶς νέας φιλοσοφίας καί δι' αὐτὸ ὁ Ἐναντιοκρατοῦς εὐρίσκειται πάντοτε εἰς συνάφειαν μέ τοὺς μεγαλειτέρους μελετητάς.

Ὅσον ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ἀνθρώπου ἐλευθεροῦται ἀπὸ τὰς ἰδέας ποῦ τὸν ἐνετύπωσε ἢ μειονοψηφία τῶν βασιλέων, παπάδων, δικαστῶν κ.λ.π. διὰ νά τὸν κρατήσουν στήν ἐξουσία τους-καί τῶν πληρωμένων σοφῶν-τόσον καί μιὰ νέα κοινωνική ἀντίληψις ξεφυτρώνει, εἰς τὴν ὁποῖαν δέν μνήσκει πλέον θέσις σ' αὐτὴν τὴν ἐξουσιαστικὴν μειονοψηφίαν. Αὐτὴ ἡ κοινωνία περιλαμβάνει ὅλον τὸν συσσωρευθέντα πλοῦτον, ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν παρελθόντων γενεῶν, καί τὸν θέτει πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν ὅλων, χωρὶς νά δημιουργῆσει πλέον καμμίαν ἐξουσίαν. Αὐτὴ, ἡ κοινωνία τοῦ Ἐναντιοκρατοῦ, εἶναι ἥτις περιλαμβάνει ἀπείρους ποικιλίας ἰκανοτήτων, ἰδιοσυγκρασιῶν, καί ἀτομικῶν ἐνεργειῶν, μὴ ἀποκλείων κανένα.

Καλεῖ τὴν πάλιν καί τὸν διαγωνισμόν, διότι γνωρίζει ὅτι αἱ ἐποχαὶ τῶν ἐλευθέρων διαγωνισμῶν, χωρὶς τὸ βῆρος ἐξουσίας τινός νά βαρύνει τὴν ζυγαρίαν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, ὑπῆρξαν αἱ περισσότερον ἀναπτύξασαι τὴν ἀνθρώπινον ἰδιοφυίαν.

Ἐναντιοκρατοῦς ὅτι τὰ μέλη του ἔχουν ἴσα δικαιώματα εἰς ὅλους τοὺς συσσωρευθέντας θησαυροὺς τοῦ παρελθόντος, δέν ἀναντιοκρατοῦς πλέον τὴν διαίρεσιν εἰς ἐκμεταλλευτὰς καί ἐκμεταλλουμένους, εἰς κυβερνήτας καί κυβερνομένους, εἰς ἐξουσιαστὰς καί ἐξουσιαζομένους, εἰς ἄρχοντας καί ἀρχομένους. Ζητεῖ νά ἀποκαταστήσῃ μιαν δυνατὴν ἄρμονίαν στοῦς κόλπους του χωρὶς νά ὑποτάξῃ τὰ μέλη του εἰς καμμίαν ἐξουσίαν, καλῶν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν, εἰς ἐλευθέραν πρωτοβουλίαν, εἰς ἐλεύθερον συνεταιρισμόν.

Ζητεῖ τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν τοῦ ἀτόμου, συνδεομένην μέ τὴν ὑψηλοτέραν ἀνάπτυξιν τῆς θεληματικῆς συνεταιρήσεως ὑφ' ὅλας τὰς ἐπὶθεῖς, εἰς ὅλους τοὺς δυνατούς βαθμοὺς καί διὰ κάθε φανταστικόν σκοπὸν.

Σκοπὸς του λοιπὸν εἶναι ἡ πλήρης ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου, μέσα του: ἡ ἐπανάστασις καί ἡ διάδοσις τῆς ἀληθείας διότι μόνον δι' αὐτῆς θά μπορέσει νά καθάρῃ τὸ μέχρι τοῦδε ἐπικυριαρχῆσαν ψεῦδος, γνωρίζων ἄλλως τε ὅτι μόνον ὑπὸ τὴν αἴγλην τῆς ἀληθείας εἰμποροῦν νά δημιουργηθοῦν χαρακτῆρες, καί κατὰ συνέπειαν καί ἀνθρωποὶ ἐλεύθεροι καί εἰλικρινεῖς.

Γι' αὐτὸ φρονοῦμεν ὅτι, ἡ διάδοσις τῶν Ἐναντιοκρατικῶν ἰδεῶν, διὰ σειρᾶς ἐκδιδομένων φυλλαδίων, ὡς καί ἡ ἐλευθέρα ἐξέτασις καί ἡ λογικὴ κρίσις παντός πράγματος εὐρισκομένου γύρω μας, ὄχι μόνον θά βοηθήσουν εἰς τὴν καθάρσιν τῶν ψευδῶν διαδόσεων καί τοῦ ψεύδους, ἀλλὰ καί εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καί εἰς τὴν ὀλοκληρωτικὴν ἀντίληψιν τοῦ Ἐναντιοκρατικοῦ ἰδανικοῦ.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΟΥΧΤΣΟΓΛΟΥΣ

ΚΑΤΩ Η ΜΑΣΚΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΟΜΙΛΟΥ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ, ΕΝ ΚΑ·Ι·ΡΩ 1912

Βλέπεις τόν ήλιον πού δύνει έκει κάτω; Καλά, όπως είναι βέβαιον
ότι αύριον θ' ανατείλη, έτσι είναι βέβαιον ότι και ή αλήθεια θά λάμψη
μίαν ήμέραν.

Schiller

Γνωρίζωμεν ότι, ή Μωσαϊκή ιστορία τής δημιουργίας του κόσμου, είνε παραδεκτή άκόμη από πολλούς λαούς οι όποιοι έδέχθησαν τόν Έβραιο-χριστιανικόν πολιτισμόν. Αυτή ή έκτακτος έπιτυχία ώφείλετε, άφ'ένός εις τήν ένδόμυχον ένότητα των χριστιανικών και Έβραϊκών δογμάτων και άφ'έτέρου εις τήν άπλήν και φυσικήν διάθεση των ιδεών αι όποιοι εκτίθενται εις αυτή και αι όποιοι συμβιβάζονται συγκεχυμένως πώς και μέ τάς μυθολογικάς κοσμογονίας των άρχαίων.

Κατ'αυτήν ό θεός έσχημάτισε πρώτα τήν γήν και τούς άστέρας, κατόπιν έχώρησε τό φώς και τό σκότος, έπειτα τά νερά και τήν ξηράν, άργότερα τά φυτά, πγιο άργότερα τά ζώα, και όλο τελευταία τόν άνθρωπον, και τήν έβδόμην άνεπαύθη.

Ίδοϋ άμέσως, μέ λίγα λόγια, έγινε όχι μόνον αυτός ό κόσμος εδώ, ό πλανής μας, άλλ'όλο τό Σύμπαν!

Τώρα, άν είμεθα μοιρολάτραι, είμπορούμε νά πιστεύσωμε σ'αυτήν τήν δημιουργία και νά άρκεσθούμε σ'αυτήν τήν άπλουστάτη ύπόθεσι, έπαναπαυόμενοι και ήμεϊς σέ πγιο λίγο χρονικό διάστημα από τόν Δημιουργό.

Έάν όμως θελήσωμε νά μή άρκεσθούμε σ'αυτήν τήν άλλόκοτον και άνευ έξηγήσεων πιστοποίησιν, άν θελήσωμεν νά τινάζωμεν γιά μνιά στιγμή τό: Πίστευε και μή έρεϋνα: και δέν πιστεύσωμεν και έρευνήσωμεν, επικαλούμενοι τήν λογικήν μας και τήν έπιστήμην, τότε θά ανακαλύψωμεν όλως νέαν δημιουργίαν, ουχι μυθολογικήν και βασιζομένην επί Έβραϊκών σοφιστειών, άλλ'επί άποδείξεων και επί τής λογικής.

Τό πρώτον τότε βλέμμα πού πρέπει νά ρίψωμε θά είναι, νά παρατηρήσωμε γύρω μας, γιά νά ιδούμε άν αυτά τά πράγματα πού βλέπουμε και νομίζουμε ως στερεά και άμετάβλητα: ως αι πέτραι, τά σίδερα κ.τ.λ., άν πράγματι είναι τοιαύτα. θά εύρωμε ότι, ότιδήποτε σώμα και άν λάβωμε και τό ύψώσωμεν ως ένα σημείον τής θερμοκρασίας του, θά έξατμισθή. Έάν έπισκοπήσωμεν τότε και τήν γήν μας εις τό έσωτερικόν, θά ιδούμε ότι, όσον καταβαίνωμεν πρός τό κέντρον της, τόσο η θερμοκρασία της άνωψούται. Έάν κατέλθωμεν εις ένα βάθος 6,000 ποδών θά εύρωμεν θερμοκρασίαν 1,500° άρκετήν γιά νά κρατήση όλα τά ύπάρχοντα στερεά μέταλλα εις τήν επιφάνειαν λιωμένα.

Έπειτα τά ήφαίστεια, τά θερμά νερά τά όποια βγαίνουν στήν επιφάνειαν, τά μεταλλικά νερά τά όποια βγαίνουν διαλελυμένα από τάς σχισμάδας του φλοιού κ.τ.λ., όλα αυτά μάς πείθουν ότι ή γή στό κέντρο της, και σήμεραν άκόμη, κρατεί όλα τά μέταλλα λιωμένα. Κάμνοντες αυτήν τήν σκέψιν, βαδίζωμε ένα βήμα πρός τά εμπρός, ύποθέτοντες ότι ή γή άλλοτε ήτο όλη κατ'αυτόν τόν τρόπον: μνιά μεγάλη σταγών λιωμένου μετάλλου στό άπειρον. Κατόπιν ή πηπυρακτωμένη επιφάνεια αυτής κατήλθε, όλίγον κατ'όλίγον, από τήν άκτινοβολίαν τής μεγάλης θερμότητος πού σκορπούσε μέσα στάς διαστάσεις του θόλου, σχετικώς παγω-

μένου, και έσχημάτισε ένα λεπτόν φλοιόν, ό όποιος έκάλυψε όλην τήν επιφάνειαν τής γής. Άλλά πάλιν από τήν σχετικήν ανάπτυξιν τής ψυχράνσεως, ό έσωτερικός πυρήν, συνεπικνωότο και συσφίγγετο περισσότερο, έξ αιτίας δέ αυτού προήλθε μία σμίκρυνσις τής γήινης διαμέτρου, τήν κίνησιν τής όποίας μή είμπορών νά άκολουθήση ό λεπτός φλοιός, έσχιζετο και έστερεοποιείτο. Από τας σχισμάδας δέ αυτάς ανέβρυσον πάλιν αί ύλαι του πεपुरακτωμένου πυρήνος και έστερεοποιούντο κατά τήν σειράν των, σχηματιζόμεναι ούτως μερικαί προερχοαί και βάθη: τά πρώτα καθίσματα τών όρέων και τά πρώτα στοιχεία τών πεδιάδων.

Κατελθούσα, μνιά φορά, ή θερμοκρασία ώς ένα βαθμόν, ένα νέον φαινόμενον παρήχθη: τό νερόν. Έως τότε εύρίσκετο εις άτμόδη κατάστασιν εις τήν άτμόσφαιραν, και έπρεπε νά κατέλθη σημαντικώς ή θερμοκρασία γιά νά μπορέση νά περάση εις τήν ρευστήν κατάστασιν. Τότε μία νέα έργασία έγένετο στην επιφάνεια τής γής. Πίπτων υπό τό σχήμα έξακολουθητικής βροχής τό νερόν, διέλυε, έξιολόνον τας προερχάς του φλοιού: ή λάσπη συρομένη έγέμιζε τά βάθη και κατασταλάζουσα εις στρώματα ίδρυε τας πεδιάδας.

Έπειδή δέν έχω τήν άξίωσιν νά άκολουθήσω λεπτομερώς τήν όλην φάσιν τής δημιουργίας του κόσμου, αλλά τήν πρόθεσιν νά δώσω εις τόν αναγνώστην μίαν νύξιν μόνον αυτής, και νά τόν κεντήσω νά ζητήση νά μάθη τήν όλην αλήθειαν, έξαποστέλλων αυτόν διά περισσοτέρας λεπτομερείας και άκριβή διασάφησιν εις τό σύγγραμμα του Heackel (*La creation du monde fr. 3*) ώς του H. Guède (*La geologie* με 151 εικόνας 2 φρ.) του Dr. Fauvelle (*La physico-chimie 2.40*) θά άρκεσθώ αναφέρων μίαν περικοπήν τής κοσμογενίας του Kant, όπως δώσω μίαν μικράν ιδέαν γιά τήν άρχικήν άεριούχον κατάστασιν των πλανητών.

Κατά τήν κοσμογονίαν του Kant, εις μίαν πολύ μεμακρυσμένην έποχήν, τό σύμπαν ήτο εις έξητμισμένην κατάστασιν, ένα χάος άεριούχον. Αί ύλαι, αί όποιαί τώρα εύρίσκονται εις διαφόρους βαθμούς στερεότητας, είτε επί τής γής, είτε στά άλλα άστρα, αί στερεαί, μισο-στερεαί, ρευσταί, έλαστικά ή άεριούχα, αί όποιαί από τότε μετεβλήθησαν, ήσαν στάς άρχάς συγκεχυμένα εις μίαν όμογενή μάζαν, πληρούντες τό σύμπαν, και συγκρατούμεναι εις μίαν κατάστασιν εις τό έπακρον λεπτοφυή διά μιās θερμοκρασίας υπερβολικώς ύψωμένης. Τά έκατομμύρια των συμπλεγμάτων των άστρων τά όποια εύρίσκονται εις ήλιακά συστήματα, δέν ύπάρχον άκόμη. Έγεννήθησαν από μίαν γενικήν περιστροφικήν κίνησιν, εις τήν διάκρειαν τής όποίας, άριθμοί τινές της μάζας γιό στερεαί τής ύπολοίπου άεριούχου ύλης, ένήργησαν και συμπυκνώθησαν περι έαυτούς ως κέντρα έλξεως. Τοιουτοτρόπως τό χαώδες άρχικόν σύνεφον ή κοσμικόν άεριούχον, διεμοιράσθη εις ένα άριθμόν σφαιρικων νεφελων, έμψυχουμένων διά μιās περιστροφικής κινήσεως και συμπυκνουμένων επι μάλλον και μάλλον. Τό ήλιακόν μας σύστημα ύπήρξε ένα από τά μεγάλα αυτά νεφελώματα, του όποιου τά μέρει έτάχθησαν και ίσοζυγίσθησαν περίξ του κοινου κέντρου. Αυτή ή νεφέλη έλαβε, όπως και όλαι αί άλλαι, δυνάμει τής περιστροφικής της κινήσεως, τό σχήμα μιās σφαίρας πιεσμένης.

Ένώ ή κεντρομόλος δύναμις ειόκυε πάντοτε προς τό άκίνητον κέντρον, τά παρασυρόμενα μόρια μέσα στην περιστροφικήν κίνησιν και συμπυκνωότο ή νεφέλη επί πλέον, ή κεντρόφυξ δύναμις, τό εναντίον, έπροσπάθει νά άπομακρύνει τά περιφερικά μόρια και νά τά διασπείρει μακράν. Ήτο στην ίσημερινήν ζώνην, αυτής τής πιεσμένης στούς πώλους σφαίρας, που ή κεντρόφυξ δύναμις είχε περισσοτέραν ίσχύν, και μόλις, δυνάμει τής αύξανούσης συμπυκνώσεως, ήδυνήθη νά ύπερτερήσει αυτήν, τής κεντρομόλου δυνάμεως δακτύλοι νεφελώδεις έχωρίσθησαν από τήν περιστρεφόμενην σφαίραν, εις αυτό τό μέρος του ίσημερινου. Αυτοί οι νεφελώδεις δακτύλοι έσημείουν τήν τροχιάν των μελόντων πλανητών. Όλίγον κατ'όλίγον, ή νεφελώδης μάζα των δακτυλιων συμπυκνώθη εις πλανήτας, στρεφόμενους περι έαυτων στον άξονά των, ίσοζυγιζόμενοι πάντοτε περίξ του κεντρικού σώματος. Νέοι νεφελώδεις δακτύλοι άπεσπασθησαν πάλιν, κατά τόν ίδιον τρόπον έκ τής πλανητικής μάζας, μόλις ή κεντρόφυξ δύναμις αυτών, ύπερτέρησε

ἐκ νέου ἐπὶ τῆς κεντρομόλου δυνάμεως, καὶ αὐτοὶ οἱ δακτύλιοι ἐστρέφοντο πῆριξ τῶν πλανητῶν, ὅπως καὶ αὐτοὶ ἐστρέφοντο πῆριξ τοῦ ἡλίου. Τοιουτοτρόπως ἐσηματίσθησαν αἱ σεληναί: μία μόνον διὰ τὴν Γῆν, τέσσαρες διὰ τὸν Δία, καὶ ἕξ διὰ τὸν Οὐρανόν. Σήμερον ἀκόμη, ὁ δακτύλιος τοῦ Κρόνου, μᾶς παρουσιάζει μίαν σεληνὴν εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχικὴν ἐξελικτικὴν φάσιν. Καθ' ὅσον τὸ κατέβασμα τῆς θερμοκρασίας ἤϋξανε, αὐτὰ τὰ φαινόμενα τὰ τόσοσ ἀπλά τῆς συμπεκνώσεως καὶ τῆς διασπορᾶς, ἐπαναλαμβάνοντο συχνότερα, καὶ τοιουτοτρόπως ἐγεννήθησαν τὰ διάφορα ἡλιακὰ συστήματα, οἱ πλανῆται καὶ οἱ δορυφόροι ἢ σεληναί, οἱ μὲν ἰσοζυγιζόμενοι πῆριξ τοῦ κεντρικοῦ ἡλίου των, οἱ δὲ στρεφόμενοι πῆριξ τῶν πλανητῶν των.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀπὸ τὴν πρόοδον τῆς ψυχράσεως καὶ τῆς συμπεκνώσεως, τὰ ἐμψυχώμενα διὰ μιᾶς περιτροφικῆς κινήσεως ἐπέρασαν ἀπὸ τὴν ἀεριοῦχον κατὰστασιν εἰς σῶμα πηγμένον. Ἀπὸ τὴν ἰδίαν αἰτίαν πάλιν τῆς αὐξανούσης συμπεκνώσεως, μία μεγάλη ποσότης θερμότητος ἐξαποθηκεύθη, καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ σῶματα συρόμενα ἀπὸ τὴν ἰσοζύγισιν, ἡλιοι, πλανῆται, σεληναί, ἔγιναν σφαῖραι πεपुरακτωμένοι, ὅμοια μὲ μεγάλας σταγόνας λιομένου μετάλλου, ἀκτινοβολοῦντα ἐκ τῆς θερμότητος καὶ τοῦ φωτός.

Ἐξ αἰτίας τῆς βαθμιαίας ἐλαττώσεως τῆς θερμότητος, ὀφειλομένης εἰς τὴν ἀκτινοβολίαν, ἡ πηγμένη μάζα συμπεκνώθη ἀκόμη καὶ ἐσηματίσθη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς πεपुरακτωμένης σφαῖρας ἕνα στρώμα στερεόν. Δι' ὅλα αὐτὰ τὰ φαινόμενα, ἡ Γῆ, ἡ κοινὴ μήτηρ, δὲν διαφέρει ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐπουράνια σῶματα. Αὐτὴ ἔν συντομίᾳ εἶνε ἡ γνώμη τοῦ Kant περὶ τῆς δημιουργίας. Δὲν ὑπῆρχε ἀκόμη ὀφθαλμὸς ἀνθρώπου, ὅπως θαυμάση αὐτὴν τὴν πάλιν τῶν στοιχείων τῆς φύσεως καὶ ὅπως περιγράψει λεπτομερῶς τὴν ἀγρίαν πάλιν, τῶν τεινόντων πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀρμονίας, καὶ τῶν στερεοῦντων αὐτὴν διὰ τῆς ἀντιδράσεως!..

Ὅταν λοιπόν, αὐτὸ τὸ στερεόν σῶμα περιελούσθη διὰ τοῦ νεροῦ, ὅταν ὁ φλοιὸς τῆς γῆς ὁ ἕως τότε ἄγονος ἐκαλύφθη διὰ τοῦ ρευστοῦ νεροῦ, ὅταν εἰς τὴν καταβίβασιν τῆς θερμοκρασίας συντέτεινον καὶ αἱ ἐξακολουθητικαὶ βροχαί, τότε ἐφάνη, εἰς μίαν δεδομένην περίστασιν, εἰς τὸ βάθος τῶν ὕκεανῶν καὶ ἡ πρώτη ἀπλουστάτη ζωὴ, ἡ φθάσασα διὰ τῆς ἐξελίξεως, καὶ διὰ μέσου ἑκατομμυρίων ἔτων, εἰς τὸ σημερινόν σημεῖον, τῶν τελειοτέρων φυτῶν ἀφ' ἑνός, καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀφ' ἑτέρου.

Παραλείπων τὴν ὄλην ἐξέλιξιν ἀπὸ τῆς πρώτης ἀπλῆς ζωῆς, μέχρι τῆς πολυπλόκου μηχανικῆς σημερινῆς, τὴν ὅποιαν ἐν λεπτομερείᾳ εἰμπορεῖτε νὰ εὑρετε εἰς τὸ ἔξοχον σύγγραμμα τοῦ Haeckel (*La création naturelle des êtres organisés fr. 3.20*) θὰ σᾶς ἀπασχολῆσω εἰς μίαν παράγραφον μόνον αὐτοῦ.

"Κύριοι, ἡ συγκριτικὴ ἀνατομία καὶ ἐμβρυολογία τῶν σπονδυλιτῶν εἶνε θησαυρὸς ἀπὸ τὸν ὅποιον μποροῦμε νὰ ἀντλήσουμε πολλὰς γνώσεις, διὰ νὰ εἰμεθα εἰς θέσιν νὰ χαράξωμε μὲ μεγάλας γραμμάς τὴν γενεαλογίαν τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἐκάμμεν εἰς τὰ προηγούμενα μαθήματα. Φυλαχθῆτε ἐν τούτοις νὰ καταλήξετε ἀποφασιστικῶς, ὅτι εἶναι δυνατόν ἀπὸ τώρα, νὰ ἀσπασθῆτε εἰς ὄλας τὰς λεπτομερείας τὴν ἀνθρωπίνην φιλογένειαν, προωρισμένην τοῦ λοιποῦ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις εἰς τὴν ἀνθρωπολογίαν καὶ εἰς ὄλας τὰς ἄλλας ἐπιστήμας. Εἶνε εἰς τὰς πλέον ἀκριβεῖς ἐξερευνήσεις, πλέον λεπτομερεῖς, τοῦ μέλλοντος ποῦ ἐπιφυλάσσετε ἡ ἀποτελεῖσιν τῆς τόσοσ σπουδαίας ἐπιστήμης, τῆς ὅποιας ἡμεῖς, δὲν κάμνωμεν παρά νὰ δεικνύωμεν τὰ πρώτα ἴχνη. Αὐταὶ αἱ σκέψεις ἐφαρμόζονται ἀκριβῶς στὴν εἰδικὴν ἀποψιν τῆς ἀνθρωπίνου φιλογενείας, ἐπὶ τῆς ὅποιας θέλωμεν, τελειόνοντες, νὰ ρίψωμεν ἕνα ταχύ βλέμμα: ἐννοῶ νὰ ὠμιλήσω δι' ἐκεῖνο ποῦ σχετίζεται μὲ τὴν ἐποχὴν καὶ μὲ τὴν ἡπειρον, ποῦ ἐγεννήθη τὸ ἀνθρωπίνον γένος, καὶ μὲ τὰ εἶδη καὶ τὰς ἀνθρωπίνους φυλάς.

"Ὅσον διὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χρόνου, ὁ ὅποιος ἐχρειάζετο διὰ τὴν μεταμόρφωσιν τῶν πηγῶ ἀνθρωποειδῶν εἰς πιθηκοειδεῖς ἀνθρώπους, ἐννοεῖτε οἴκοθεν, ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν ἡ ἀκριβὴς προσδιόρησις εἰς χρόνους καὶ εἰς αἰώνας ἀκόμη. Ὅ,τι δικαιοῦμεθα νὰ βεβαιώσωμεν, διὰ τοὺς προηγούμενους ἐκτεθέντας λόγους, εἶνε ὅτι ὁ ἀνθρώπος κατάγεται ἀπὸ τὰ μὲ ὕστερον (ἀκλοθον) μαστοφόρα.

Ἄλλ' ὅπως τὰ ἐναπομείναντα ὀρυκτὰ (ἀπολιθωμένα) ὑστερωῶδη, δὲν εὐρίσκονται παρά στήν κοινολιθικήν γῆν, εἶνε ἀδύνατον ἵνα ὁ ἄνθρωπος προέλθῃ ἀπὸ μαϊμούδων τελειότερες ἀρχήτερα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Τὸ πιθανότερον εἶνε ὅτι αὐτὸ τὸ συμβάν, τὸ τόσοσ σπουδαῖον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς δημιουργίας, παρήχθη εἰς τὸ τέλος τῆς τετάρτης ἐποχῆς τῆς τρίτης περιόδου, ἴσως καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς δευτέρας, εἶνε δυνατόν ἐπίσης νὰ χρονολογεῖται καὶ ἀπὸ τὴν κατακλυσμίαν ἐποχὴν μόνον. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὅποιον εἶνε ἔξω πάσης ἀμφιβολίας, εἶνε ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὁ προικισμένος μὲ ὄλους τοὺς ἀνθρωπίνους χαρακτήρας, ἔζη ἤδη εἰς τὸ μέσον τῆς Εὐρώπης, διαρκούσης αὐτῆς τῆς περιόδου, καὶ ὅτι ἦτο σύγχρονος πολλῶν μεγάλων μαστοφόρων σβυσθέντων ἤδη: τοῦ κατακλυσμίου ἐλέφαντος ἡ μαμούθου, τοῦ ρινοκέρου, τοῦ γιγαντιαίου τράγου, τῆς ἄρκτου τοῦ ἄντρου, τῆς τίγριδος τοῦ ἄντρου, κ.τ.λ. Τὰς γνώσεις τὰς ὁποίας ὀφείλομεν στήν γεωλογίαν καὶ εἰς τὴν σύγχρονον ἀρχαιολογίαν, ἐπὶ τῶν ἀπολιθωμένων αὐτῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν συγχρόνων τῶν ζῶων, εἶνε τὰ πγίό ὑψηλὰ ἐνδιαφέροντα· ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ ἐκθέσωμεν λεπτομερῶς, πρέπει νὰ ἐξέλθω ἐκ τοῦ πλαισίου τῶν μαθημάτων· θὰ ἀρκεσθῶ λοιπὸν νὰ σᾶς σημειώσω τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν τῶν γνώσεων, ἐξαποστέλλων ὑμᾶς διὰ τὰς λεπτομερείας εἰς τὰς πολυαρίθμους συγχρόνους δημοσιεύσεις ἐπὶ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, ἰδίως εἰς τὰ ἔξοχα ἔργα τοῦ *Charles Lyell* (*L'ancienneté de l'homme prouvé par la géologie*) τοῦ *Carl Vogt* (*De la place de l'Homme dans la nature*) κ.τ.λ. Αἱ πολυαρίθμοι ἀναζητήσεις καὶ μὲ τόσοσ ἐνδιαφέρον διεξαχθεῖσαι εἰς τὸ διαρρεῦσαν τελευταίως χρονικὸν διάστημα, ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, θέτουν ἐκτός ἀμφιβολίας ἕνα κύριον πρᾶγμα, καὶ πρό πολλοῦ ἤδη πιθανόν καὶ ἐξ ἄλλων αἰτιῶν, ὅτι ἡ ὑπαρξις τοῦ ἀνθρώπου ἀνέρχεται βεβαίως πολὺ ἄνω τῶν εἴκοσι χιλιάδων ἐτῶν. Ἄλλὰ περισσότερα ἀπὸ ἑκατὸ χιλιάδας ἔτη, ἴσως καὶ πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων ἐτῶν διέρρευσαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἶνε ἀστεῖον νὰ βλέπῃ τις ἀκόμη τὰ ἡμερολόγιά μας νὰ προδιορίζουν εἰς 5,825 χρόνους τὴν χρονολογίαν τῆς δημιουργίας, κατὰ τὸν Καλβίκιον!

Ἄλλὰ καὶ νὰ ὑψώσετε τὴν ὑπαρξιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς εἰς 20.000 ἔτη, εἰς 100 χιλιάδας, εἰς ἕνα κάποιον ἀριθμὸν ἑκατοντάδων χιλιάδων ἐτῶν, δὲν θὰ εἶναι παρά ἕνα ἀπείρως ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν, τὴν ἀμέτρητον διάρκειαν ποῦ ἀπαιτήθη γιὰ τὴν βαθμιαίαν ἐξέλιξιν τῆς μακρᾶς προγονικῆς σειρᾶς τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ τὸ συμπέρασμα ἐάγεται ἀπὸ τὴν ἀδύνατον πυκνότητα τῶν κατακλυσμιῶν στρωμάτων τῆς γῆς, συγκρινομένων μὲ τὰ στρώματα τῆς τετάρτης ἐποχῆς, καὶ τὴν ἀδυναμίαν αὐτῶν, τῶν τελευταίων, σχετικῶς μὲ τὰ πγίό ἀρχαία στρώματα. Ἄλλὰ, ἐξ ἄλλου, ἡ ἀπείρως μακρὰ σειρά τῶν ζωολογικῶν τύπων τὰ ὁποῖα ἀνεπτύχθησαν βραδέως, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀπὸ τὸ πγίό ἀπλοῦν-μονῆρες-ἔως τὸ ἀμφίσησον, καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἔως τὰ σαλάχη (εἶδος ἰχθύων) καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἔως τὰ πρῶτα μαστοφόρα, καὶ ἀπὸ αὐτὰ πάλιν ἔως εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀπαιτεῖται γιὰ τὴν ἐξέλιξιν, ἕνα χρονικὸν διάστημα περιλαμβάνον πολλὰ ἑκατομμύρια χρόνων (1) (σελ. 508. *La création naturelle...*).

(1) Δὲν εἶναι εἰς τὸ ἔπακρον ἀξιοσημείωτον ἵνα ἡ τάξις τῶν σπονδυλωτῶν, τῶν πγίό διαφόρων, τῶν ἀμφιβίων ἰχθύων, τῶν ἐρπετῶν, τῶν πτηνῶν καὶ τῶν μαστοφόρων, νὰ μὴ διακρίνονται τὸ ἐν ἐκ τοῦ ἄλλου, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐμβρυολογικῆς ἐξελίξεώς των, ὡς πολὺ ἀργότερα, ὅταν πλέον τὰ ἐρπετὰ καὶ τὰ πτηνὰ διακρίνονται ὁ σκύλος καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐξακολουθοῦν μέχρι τῆς 7ης ἐβδομάδος νὰ εἶναι ὅμοιοι; Πῶς λοιπὸν νὰ ἀμφιβάλλωμεν, ὅταν ἡ ἐμβρυολογία μᾶς ἀποδεικνύει ὀφθαλμοφανῶς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἐμβρύου, διερχομένου ἐξ ὄλων τῶν σταδίων ποῦ διήνησε, ἀπὸ τὸ ἀπλοῦν μονῆρες ἔως εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐντὸς ὀλιγοχρονίου διαστήματος; Καὶ πῶς νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι τὴν αὐτὴν μεταμόρφωσιν ἔπαθε καὶ ἡ ἐν γένει ζωὴ ἐκ τῆς φύσεως, εἰς αὐτὸ τὸ μεγάλο χρονικὸν διάστημα, ποῦ ὀνομάζουμε ἡμεῖς, καὶ τὸ ὅποιον δι' αὐτὴν εἶναι ἐπίσης ὀλιγοχρόνιον;

Τό ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὑπῆρξε ἄνω τῶν 20 χιλιάδων ἐτῶν, αὐτό ἀποδεικνύεται καί ἐκ πολλῶν ἄλλων ἀποδείξεων. Ὁ Διόδωρος καί ὁ *Cicero* ἀπέδιδον τήν ὑπερβολικήν βεβαίως χρονολογίαν εἰς τούς Χαλδαίους 473 χιλιάδες ἔτη. Ὁ Καλλισθένης ἔστειλε ἀστρονομικά παρατηρήσεις πρὸς τόν Ἀριστοτέλη ἀνερχομένης εἰς 31 χιλ. ἔτη. Ὁ *Pline* καί ὁ *Geminus* τήν προσδιορίζουν εἰς 39.180 ἔτη. Ὁπωσδήποτε ὅμως καί ἂν ἔχει, ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ Χαλδαῖοι ὑπῆρξαν πολλές χιλιάδας ἔτη πρὸ τῆς γενεαλογίας τῆς ἱερᾶς βίβλου. Καί πρὶν νά σκεφθῆ ὁ καλὸς θεὸς νά ζυμῶσιν τόν Ἀδάμ καί νά προβῆ εἰς τήν ἐγχείρησιν τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ, γιά νά βγάλῃν κωτολέτα γιά νά πιάσῃ μαγιά καί γιά τήν Εὐα, οἱ Χαλδαῖοι ἦσαν ζυμῶμενοι ἐκ τῆς φύσεως αὐτομάτως! Εἶναι αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἐφεύρον κατά τόν Ἡρόδοτον τόν γνῶμονα (1) καί τήν κλεψύδραν (2). Διαίρεσαν τήν ἡμέραν εἰς 12 μέρει καί τό ἡμερονύκτιον εἰς 24 ὥρας. Αὐτοὶ προεῖπον τὰς ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καί τῆς σελήνης καί προσδιώρισαν τήν περίοδον τοῦ *Saros* τήν ὅπιαν σήμερον ὀνομάζωμεν περίοδον τοῦ *Halley*. Ὁ ἄραφ ἀστρονόμος Ἀλμαπάτι ἀποδίδει εἰς τούς Χαλδαίους τήν ὄρισιν τοῦ ἔτους εἰς 365 ἡμέρας 6 ὥρας καί 11 λεπτά. Ὅλα αὐτά διὰ νά τὰ παρατηρήσωμεν, νά τὰ μελετήσωμεν, καί νά τὰ προσδιορίσωμεν. ἔλλείπει καί τῶν σημερινῶν μέσων, ἀπητεῖτο βεβαίως μία ἐξακολουθητική σειρά γεννεῶν διαδοχικῆς ἀναπτύξεως, διὰ νά φθάσῃ νά σχηματίσῃ μίαν ἀντίληψιν ἐμβριθοῦς παρατηρήσεως εἰς τὰ φυσικά φαινόμενα, πρὶν τῆς ὁποίας θά διήνυσε, ἐν ἀπολύτῳ ἀμαθείᾳ πολλές χιλιάδας ἔτη.

Ἄς προχωρήσωμεν τώρα πολὺ ὀπίσω ἀπὸ τὰς 50 ἢ 100 ἢ 200 χιλιάδας ἔτη, καί ἄς ἔλθωμεν εἰς τήν ἀνθρωποειδῆ μαῖμου. Πῶς ὁ ἄνθρωπος ὁ πγίλο πιθηκοειδῆς βγῆκε ἀπὸ τήν πγίλο ἀνθρωποειδῆ; Αὐτό τό ὀφείλει εἰς δύο συνηθείας τῆς μαῖμου, πρὸ πάντων εἰς τήν ὀρθιον στάσιν καί εἰς τήν ἔναρθρον γλῶσσαν. Ἡ ὀρθή στάσις μετέβαλε, μετεμόρφωσε, τὰ ἄκρα τοῦ σώματος, ὡς καί ἡ συνηθεία τῆς γλώσσης τόν λάρυγγα. Αὕτῃ δέ ἡ μεταμόρφωσις ἐπέδρασε μεγάλως καί ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου καί κατὰ συνέπειαν καί ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ἱκανοτήτων αἱ ὁποῖαι εἶναι συναφεῖς. Ἀπὸ τὰς τρεῖς αὐτάς ἐξελικτικὰς κινήσεις τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, ἡ πρώτη ὄλων εἶναι ἡ τελεία μεταμόρφωσις καί ἡ τελειοποίησις ὄλων τῶν μελῶν τοῦ σώματος, ἀποτέλεσμα τῆς ὀρθίας στάσεως (3). Αὐταὶ αἱ μεταμορφώσεις ἐγένοντο πολὺ πρὶν ἀποκτήσῃ τήν ἔναρθρον γλῶσσαν. Ἐνα μεγάλο χρονικὸν διάστημα ὑπῆρξε ἕνα εἶδος ἀνθρώπου, προκίλισμένο μέ ὅλα τὰ χαρακτηριστικά, ἀλλὰ στερομένου τοῦ λόγου, καί τόν ὅποτον ὁ *Haeckel* ὀνομάζει ἄλλαλον ἢ ἀνθρωπον μαῖμου (πιθηκάνθρωπον) (4).

Σύν τῇ ἐξελίξει καί μετὰ παρέλευσιν πολλῶν γεννεῶν, ὅταν τελειοποιηθῆντας καί τοῦ λόγου ἀπέκτησε τήν λαλίαν (5), ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ὁ ὅποιος ἐπρό-

(1) Ἡλιακὸν ὥρολόγιον.

(2) Ὁρολόγιον τῆς νυκτός διὰ τοῦ νεροῦ.

(3) Καμία ἐκ τῶν σημερινῶν μαῖμούδων μὴ ἐξαιρουμένων καί τῶν ἀνθρωποειδῶν θεωρεῖται ὡς ἀρχικόν πρέμνον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Πρὸ πολλοῦ οἱ πιθηκοειδεῖς πρόγονοι αὐτοῦ ἐσβέσθησαν.

(4) Καί σήμερον ἀκόμη αὐτὰ τὰ ἀσύνειδα πλήθη, τὰ μὴ ἔχοντα οὔτε θέλησιν οὔτε κρίσιν δικήν των, κινούμενα καί ἐργαζόμενα τεχνητῶς, κατὰ τήν ὄρεξιν ἄλλων, περιμένοντα νά σκεφθοῦν ἄλλοι γι' αὐτούς, ἀναμένοντα τήν βελτίωσιν τῆς θέσεώς των ἀπὸ ἄλλους κλπ, ἔχουν στενήν συγγένειαν μέ τούς πιθηκάνθρώπους τοῦ *Haeckel*.

(5) Πᾶν ὅτι ἔχωμεν ἡμεῖς ἔχουν καί τὰ ἄλλα ζῶα, στάς διανοητικὰς δυνάμεις ὑπερέχωμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ εἰς πολλές ἐκ τῶν αἰσθήσεων μᾶς ὑπερτεροῦν αὐτά: στήν ὄρασι ἀνώτερά μας εἶναι ἡ γάτα, στήν ἀκοήν τό ἄλογον, στήν ὄσφρησιν ὁ σκύλλος κλπ. θά ἔκαυόμεθα μόνον ὅτι ἔχωμεν ὡς μοναδικήν χάριν τήν λαλίαν ἂν δέν ὑπῆρχεν ὁ παπαγάλος.

φερε ένα μονοσύλλαβον φθόγγον, ένα "μποῦ" καί ὁ ἄλλος ἠννόησε ὅτι μέ αὐτό τό "μποῦ" ἐζήτει νερόν, αὐτή ἦτο ἡ ἀρχή τῆς γλώσσης καί ὁ χωρισμός τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τά ἄλλα ζῶα. Διά νά ἀναπτυχθῆ ὅμως αὐτή, καί νά λάβῃ ἕκαστον ἀντικείμενον τήν ὀνομασίαν του, διὰ νά σχηματίσῃ, ὅπωςδήποτε μίαν ἔκφρασιν ἀρκετὰ καθαράν ὁ ἄνθρωπος, παρῆλθον πολλαί χιλιάδες ἔτη, καί πολλαί γεννεαί ἢ μία διεδέχετο τήν ἄλλην χωρίς σημαντικὴν τινα πρόσοδον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μεταμόρφωσις τῆς ἀνθρωποειδοῦς μαΐμους εἰς ἄνθρωπον ἐγένετο εἰς διάφορα μέρη καί κατ'ἐπανάληψιν, ἐσχηματίσθησαν, ὡς ἐκ τούτου, καί διάφορα γλωσσικά ἰδιώματα ὡς λέγει καί ὁ διάσημος γλωσσολόγος *Schleicher* "ἀπό τὴν ἀρχὴν ἡ γλῶσσα διέφερε εἰς τὴν φωνητικὴν, κατὰ τὴν ἰδέαν καί τὴν φαντασίαν ἢ ὅποια ἐνεργοῦσε νά ἐξωτερικευθῆ, διὰ μέσου τῶν ἤχων, καί κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς τελειότητος τῆς φυλῆς ποῦ προσεδίαιζε τὴν γλῶσσαν". Ἐπίσης ὁ *Friedrich Müller* καί ἄλλοι γλωσσολόγοι, δέχονται ὅτι κάθε τύπος γλώσσης καί κάθε ἀρχικὴ γλῶσσα, ἔχουν μίαν αὐτόματον ἀρχὴν καί ἀνεξάρτητον. "Τίποτε δὲν ἐξηυγένησε καί μετεμόρφωσε τὰς ἰκανότητας καί τὸν ἐγκέφαλον τοῦ ἀνθρώπου τόσον, ὅσον ἡ ἀπόκτησις τῆς γλώσσης. Ἡ πληρεστέρα διαφορὰ τοῦ ἐγκεφάλου, ἡ τελειοποίησις του καί αἱ πηγὴ εὐγενεῖς λειτουργίαι του, δηλ. αἱ πνευματικαὶ ἰκανότητες, ἐβάδισαν ζευγαρωταί, ἐπηρεαζόμεναι ἀμοιβαίως ἐκ τῆς ἐκδηλωτικῆς ὁμιλίας. *Haeckel* : *La création naturelle*). . . Οἱ ἄγριοι λαοί, ὡς οἱ *Bochimans*, οἱ Ὀττεντότοι, οἱ Αὐστραλοὶ καί λοιποὶ, οἱ ὅποιοι καθυστέρησαν τῆς λοιπῆς ἀνθρωπότητος κατὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐγκεφάλου (1), καθυστέρησαν καί κατὰ τὴν γλῶσσαν, ἀριθμοῦντες μόλις μερικές λέξεις καί ἔχοντες μίαν ἀτελεστάτην ἔκφρασιν. Τέλος ἀπὸ πολλά πράγματα ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις ἐβάδισε, βαδίζει καί θά βαδίσει ζευγαρωτῆ μέ τὴν γλῶσσαν. Ἀναπτυσσόμενος ἕνας λαός πνευματικῶς, ἀναπτύσσει καί τὴν γλῶσσαν του, ἀναπτύσσει αὐτήν, ἀναπτύσσει καί τὰς πνευματικὰς του ἰκανότητας. Ὅπισθοδρομῶν χάνει καί τὴν γλῶσσαν του, προχωρῶν τὴν μετατρέπει ἐπὶ τὸ ὑψηλότερον, τὸ εὐκρινέστερον (2).

(1) Ποῦ τό ἀποδίδουν αὐτό οἱ ἅγιοι πατέρες, ὁ καλὸς θεὸς τοὺς κρατεῖ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους εἰς αὐτὴν τὴν κτηνώδη κατάστασιν, ἢ ἡ φύσις;

(2) Γι'αὐτό, περισσότερο ἐνδιαφέρον ἔχουν οἱ Μαλλιαροὶ οἱ ὅποιοι θέλουν νά ἀνέλθουν μαζί μέ τὸν λαόν βοηθοῦντες αὐτὸν στὴν γλῶσσαν του καί στὴν ἀντίληψιν, παρὰ οἱ Σπανοί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

Όταν λοιπόν οί άνθρωποι ἤρχισαν νά βγαίνουν ἀπό τή ζωώδη κατάστασι τους, μή ἔχοντες ἀκόμη καμμίαν ἰδέαν ἀπό βασιλεῖς, πρωθυπουργούς, πάπας, πατριάρχας, ἀριστοκράτας καί λοιπούς παρασίτους, ὠδηγοῦντο ἀπλοῦστατα ἀπό τās φυσικās ἀνάγκας των. Ἀνάγκη ἦτο νά ἐνώσουν τās δυνάμεις των γιά νά ἐξομαλύνουν ἕνα φυσικό ἐμπόδιο ἀναγκαῖα ἢ ἀλληλοβοήθεια γιά νά πγιάσουν ἕνα κυνήγι, ποῦ θά ἔφευγε τή μεμονωμένη τους προσπάθεια ἐπείγουσα ἢ ἐνωσίς των γιά νά νικήσουν ἕνα δυνατό ἐχθρό, μίαν ἀγέλην θηρίων κτλ. ὁποιαδήποτε ὁμως καί ἂν ὑπῆρξε ἡ ἀρχική αἰτία τοῦ συνεταιρισμοῦ τῶν ἀνθρώπων ἢ τοῦ προγόνου του ἀκόμη, αὐτή ἐγένετο μόνον γιά νά καλλιτερεῦση τήν θέσιν του, καί ὄχι νά δεσμεύσῃ τήν ἀτομικήν του ἐλευθερίαν. Ἦτο ἕνας συνεταιρισμός τῶν φυσικῶν των προτερημάτων, γιά νά μπορέσουν ἠνωμένοι νά φθάσουν τόν σκοπόν ποῦ ἤθελαν. Αὐτός ὁ πρῶτος συνεταιρισμός, ὁ ὁποῖος θά ἐγινε μόλις ἤρχισε νά φαίνεται ἡ συναίσθησις εἰς τόν ἀνθρωπον, ἐγένετο χωρίς καμμία σκέψη, χωρίς κανέν συμβόλαιον ἀπό τήν πίεσιν τῶν φυσικῶν ἀναγκῶν, καί ἀπό τās περιστάσεις, ἕκαστος φυλάττων τήν ἐλευθερίαν τῆς ἐνεργείας του. Αὐτός ὁ συνεταιρισμός των θά ἐβαστοῦσε τόσον, ὅσον καί ὁ σκοπός ποῦ ἤθελαν νά φθάσουν, τελειώνοντες τόν σκοπόν των, διελύοντο ἕκαστος στά ἴδια, στή σπηλιά του, στήν ἐλευθερίαν του.

Πολύ ἀργότερα θά ἐγινε, καί διὰ βαθμιαίας πάλιν ἐξελίξεως, ποῦ μερικοί ὄμιλοι ἐνωθέντες πρὸς σκοπόν τινα, ἐξηκολούθησαν νά μένουν ἐνωμένοι καί μετὰ τόν σκοπόν των. Μέσα σ' αὐτούς τούς ὄμιλους μερικοί εὐρεθέντες πγίό πανοῦργοι, ἢ πγίό ἰσχυροί, ἢ ἀπό ἄλλας περιστάσεις εὐνοηθέντες, ἔκαμαν κανέν πλεονέκτημα, κανέν ἀνδραγάθημα, τό ὁποῖον συνησθάνθησαν καί ἐπεισαν καί τούς ἄλλους νά τό γνωρίσουν ὡς ἰδιαιτέρον των προτέρημα, καί αὐτοί τό ἐδέχθησαν. Ἀλλά δέν ἤργησε αὐτό τό πλεονέκτημα νά γίνῃ δικαίωμα, ἀπό ἐκείνους ποῦ τό οἰκειοποιήθησαν, ἐπεκτείνοντες αὐτά καί συμπαρασύροντες καί ἄλλα, καί οὕτω καθεξῆς. Μελετώντες τούς ἀρχικούς λαούς (1), μᾶς ἀφήνουν πολλά ἴχνη τῆς ἐξελίξεως των, δεικνύοντες ὅτι ἀπό τήν ἐποχὴν τοῦ ὄμιλου μερικῶν ἀτόμων, χωρίς τήν παραμικράν σκιάν τῆς ἀναμεταξύ των διαφορᾶς, περάσαμεν βαθμιαίως εἰς τήν ἐξουσίαν τοῦ Ἀρχηγοῦ γιά νά καταλήξωμεν στās σημερινῆς πολυπλόκου ὀργανώσεως. Ἀπό ἐδῶ λοιπόν ἄρχεται νά φαίνεται ὁ πρῶτος ἀρχηγός καί μ' αὐτόν μαζί καί οἱ πρῶτοι ἀλληλοφαγωμοί. Ἐκεῖνοι ποῦ ἀπέκτησαν αὐτά τά δικαιώματα εἶδον ὅτι ἡ πανουργία καί ἡ ἰσχύς εἶναι καλά μέσα γιά νά ἀπατοῦν τούς ἀνοήτους καί νά καταπνίγουν τούς ἰσχυρογνώμονας, τά ἐμεταχειρίσθησαν καί μᾶς τά ἐκληρονόμησαν διαδοχικῶς. Ὅσον προχωροῦσε πλέον ὁ ἀνθρωπος τόσον ἐπλέκετο μέσα στά δίκτυα τῶν πανοῦργων! Κι' αὐτοί πάλιν μ' ὄσσην εὐκολίαν ἔβλεπον ὅτι ἐκτελοῦντο αἱ διαταγαί των, τόσον ἠῤῥξανον τās ἀπαιτήσεις των. Μή ἠμποροῦντες ἡμεῖς νά ἀκολουθήσωμεν ἐκτενῶς τήν ἐξέλιξιν αὐτήν, δύνασθε νά τήν εὐρετε εἰς τό περισπούδαστον ἔργον τοῦ Dr. *Letourneau* (*L' evolution de l' esclavage dans les divers races humains fr. 9.* - Ἐν τῷ μεταξύ ἐγεννᾶτο ὅλως ἀσυναίσθητος καί ἄλλος ἀρχηγός, ὁ μέλλον σύμμαχος τοῦ πρώτου: ὁ κλῆρος. Εἰς τήν ἀρχὴν τὰ φυσικά φαινόμενα ἦσαν διὰ τούς προγόνους μας μυστηριώδη. Ἡ φύσις δέν εἶχε

(1) E. Reclus (*Les primitifs fr. 325*) τοῦ ἴδιου (*Les primitifs d' Australie*).

παραδώσει ακόμη κανέν μυστικόν της, καί ὁ ἄνθρωπος ἐπί αἰῶνας ἐσύρετο ἀπό τούς ἀνέμους μή εἰμπορῶν νά ὀδηγηθῆ ἴδιος του.

Ἐν τούτοις ἤλθε ἡ ἐποχή ὅπου ἡ ἀνάγκη νά ζητήσῃ νά μάθῃ ἐγένετο αἰσθητή. Ἀπαράλλακτα ὅπως ἕνα παιδί ποῦ εὐρίσκεται μέν στήν ἀμάθειαν, βασανίζεται ὅμως ἀπό τήν περιέργειαν νά μάθῃ, καί εἶναι εὐκολοπίστευτον καί καταγοητευμένο γιά θαύματα, κλίνον νά δημιουργήσῃ μέ κάθε τρόπον ὡς ἡ ταραχώδης φαντασία του ἐργασθῆ, ὄντα ὑπεράνθρωπα, ἔστω καί σάν τήν ἴδια δική του μορφή, οὕτως καί ἡ ἀνθρωπότης διήρχετο τήν παιδικήν της ἡλικίαν.

Ἄλλως τε ἦτο δυνατόν ὁ ἄνθρωπος νά μείνῃ ἀσπλῶς ἀπέναντι τῶν φυσικῶν δυνάμεων, τῶν στοιχείων, καί τῶν διαφόρων ἐχθρῶν ποῦ συμάχησαν ἐναντίον τῆς ὑπάρξεώς του; Ἐμχανεῦθη λοιπόν νά εὐρῆ τήν ἀναγκαίαν ἐξήγησιν. Ἡ ἀμάθειά του μή ἐπιτρέπουσα αὐτόν νά δώσῃ μίαν ἀκριβῆ ἐξήγησιν τῶν φυσικῶν φαινομένων, ὀδηγήθη μοιραίως νά εἰσάξῃ στήν φαντασίαν του δημιουργούς ὑπερφυσικούς δώσας εἰς αὐτούς ὅλην τήν δύναμιν. Περιστοιχοῦμενος ἀπό θορύβους, χρώματα, σχήματα καί διαφόρους ἄλλας ἐντυπώσεις, ἡ φαντασία του ἔφτασε νά δεχθῆ βαθμιαίως χίλιες ἀνοσίεις, εἰς τὰς ὁποίας προσεφέρθη ὁ ἴδιος θῦμα, ὡς ὑποχρεωμένος νά εἶναι εὐπειθῆς πρός αὐτάς.

Στόν ἄερα ποῦ βόιζε, στήν θύελλα ποῦ βροντοῦσε, στόν κεραυνόν ποῦ ἐπλητε, στόν ἥλιον ποῦ τόν ἔφεγγε, στήν νύκτα ποῦ τόν σκοτίνιαζε, στήν βροχήν ποῦ ἐπιπτε, στόν σεισμόν ποῦ τόν τρώμαζε κ.τ.λ., ὁ πρόγονός μας ἔβλεπε θεούς, φίλους καί ἐχθρούς. Ὁ πρῶτος θεός λοιπόν ὑπῆρξε ἡ προσωποποίησις τῶν φυσικῶν φαινομένων. Ἐπειδὴ δέ τὰ ἄτομα ἀπέθησκον, καί ἡ μία γενεά διαδέχετο τήν ἄλλην, ἐνῶ ὁ ἀέρας ἐξηκολούθη νά μυκάται, ἡ θύελλα νά βροντᾷ, ὁ κεραυνός νά ἐκρύνγητε, ὁ ἥλιος νά φέγγει κ.τ.λ., διενόηθησαν ὅτι, τὰ ὑπέρτατα αὐτά ὄντα, ἔζων ἕνα μεγάλο χρονικό διάστημα, ἴσως πάντοτε καί κατά συνέπειαν ἀθάνατα.

Στόν ἥλιον ποῦ ὠρίμαζε τούς καρπούς, καί ἐβλάστανον οἱ κάμποι, καί ἐφεγγε τήν σπηλιά του, ἔβλεπε τόν εὐεργέτην, τόν Καλόν. Ἐνῶ στό κρῦο ποῦ ἐμαραινε τούς κάμπους, στήν νύκτα ποῦ ἔβλεπε φαντάσματα καί αἰμοβόρα νηστικά νά περιτριγυρίζουν τήν σπηλιά του, ἐνεσάρκωνε τόν ἐχθρόν, τό Κακόν, καί κατ' αὐτόν τόν τρόπον ἐφεῦρε τό Καλόν πνεῦμα καί τό Κακόν, τούς φίλους καί τούς ἐχθρούς θεούς (1).

Ἀπό αὐτήν τήν ἀρχήν ἡ ἰδέα τῆς θρησκείας συναντᾶται μέ τήν ἰδέαν τῆς ὑπεροχῆς, ἐνσαρκωμένης στούς πγίό δυνατούς.

Ἀπό τήν ἐμφάνισιν λοιπόν τῶν πρώτων πανούργων ἀρχηγῶν, αἱ φυλαί πλέον εὐρίσκοντο εἰς ἀέανον πόλεμον. Ἄλλ' οἱ ἄνδρεῖοι αὐτοί πολεμισταί, οἱ ἀρχηγοί, ἐνόησαν γρήγορα ὅτι ἡ δύναμις των δέν θά βαστάξῃ ἐπί πολύ, πλέον τῶν 30 ἢ 35 ἐτῶν, καί ὅτι ἄλλοι πγίό νέοι, πγίό δυνατοί, θά τούς διαδεχθοῦν, καί διὰ νά διατηρήσουν τήν ὑπεροχήν τῆς ἐξουσίας των, ἐδέχθησαν μετά προθυμίας νά θεσπίσουν τήν βοήθειαν τῆς ἠθικῆς ἐξουσίας, τῆς νέας αὐτῆς δυνάμεως, τοῦ ἐξελιχθέντος σημερινοῦ, Κράτους. (2) Καί ὁ συνασπισμός των αὐτός ἦτο μοι-

(1) Πάντοτε ὑπῆρξαν καί μέχρι σήμερον ἀκόμη ὑπάρχουν οἱ φίλοι θεοί καί οἱ ἐχθροί ἀλληλοπολεμούμενοι. Εἰς τὰς ἀρχαίας Ἰνδίας ὁ συντηρητής Βισχνού παλεύει ἐναντίον τοῦ καταστροφῆς Σίβα, στήν Αἴγυπτον ὁ Ὁσιρις ἐναντίον τοῦ Τιφῶνος, στούς Ἑβραίους ὁ Ἀσχέρας ἐναντίον τοῦ Ἐλζου, στήν Περσίαν ὁ Ὁρμουζ ἐναντίον τοῦ Ἀχριμαν, στούς σημερινούς χρόνους ὁ θεός ἐναντίον τοῦ Διαβόλου, καί ὁ Ἀλάχ ἐναντίον τοῦ Σεῖτάν κ.τ.λ.

(2) Ἐφήρμοσαν τό μητρικόν δίκαιον δῆθεν ὡς ὑπερασπισταί τοῦ ἀδυνάτου, κατά βάθος ὅμως προέβλεπον τήν ἀτομικήν ὑπεράσπισιν, ἀπαράλλακτα ὅπως σήμερον κάμνουν οἱ κεφαλαιοῦχοι κάθε τόπου, οἱ ὅποιοι φαίνονται ὡς ὑπερασπισταί δῆθεν τῆς κινδυνευούσης φανταστικῆς πατρίδος κατά βάθος δέ ὑπερασπισταί τῶν συμφερόντων των καί τῶν ἐπιχειρήσεών των.

ραϊος. Ἦρχετο μόνος, καί ἐφάνη καθαρά ἀπό τήν μορφήν τῶν στρατευμάτων τοῦ θεοῦ.

Βλέπουμε στήν ἱστορίαν μνιά φουκτιά μαχητάς φανατικούς, νά μεταβάλλουν εἰς κόνιν ὀλόκληρον στρατεϊάν, κατακυριευμένην ἀπό φόβον, διότι τό μαντεῖον προεῖπεν ἐναντίον των. Καί οἱ θεοί τῆς ξηρᾶς καί τῆς θαλάσσης ἐπληθύνοντο ὁ ναύτης ἐφεῦρε δικούς του θεοῦς τῆς τρικυμίας, ὁ γεωργός δικούς του γιά τήν γεωργίαν καί οὕτω καθεξῆς, καί ἐντός ὀλίγου συνεπληρώθη ὀλόκληρος στρατιά θεῶν καί ἡμιθέων ἀλληλοσυγκρουομένων. Ἄλλ' ἐκ τῆς πληθώρας αὐτῆς ἤρχισε νά γεννᾶται δυσπιστία, καί ἡ ἴναγκη τό νά μάθη ἐξακολουθοῦσε νά κατατρώγει τό ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἕως ὅτου ἐγεννήθησαν ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι ἐσκέφθησαν ὅτι, ἡ παντοδυναμία δέν ἦτο δυνατόν νά διαιρεθῆ, καί ὅτι δέν μπορεῖ νά γίνη καμία συμπλοκή, κανένας ἀνταγωνισμός μεταξύ τῶν παντοδυνάμων, καί ὁ μονοθεῖσμός ξεφύτρωσε ἀπό αὐτάς τάς παρατηρήσεις. Ὁ χριστιανισμός ἐφάνη.

Στήν ἀρχήν ὡς ἐπαναστατικός ὑπέρ τῶν πτωχῶν καί ἐναντίον τῶν πλουσίων, κατεδιώχθη ἀπηνῶς ἀπ' ὄλους τούς ἰσχυρούς καί χιλιάδες ἄνθρωποι εὔρον τόν θάνατον, γιά τήν ὑποστήριξιν τῆς νέας αὐτῆς ἀντιλήψεως, τοῦ νέου αὐτοῦ μύθου. Ἄλλά τότε ἄλλοι ἐπενέβησαν οἱ ὅποιοι εἶτε διάφθειραν τήν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ ὅπως διατείνονται μερικοί, εἶτε τήν ἐπεξήγησαν ἐπί τό ἐνδομυχώτερον ἢ τό καταληπτότερον αὐτό μᾶς εἶναι ἀδιάφορον, τήν ἔκαναν ὅμως προσιτήν καί εἰς τούς ἰσχυρούς, οἱ ὅποιοι διεῖδον ὅτι δέν ἔχουν νά χάσουν τίποτε ἀπό αὐτήν ἀλλά νά κερδίσουν μᾶλλον, καί ὁ Κωνσταντῖνος ἰδὼν εἰς αὐτήν ἕναν δολοφόνον τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, ἕναν ζυμωτήν καλόν τῆς ὑποταγῆς, καί ναρκωτικόν τοῦ θυμοῦ καί τῆς ἐπαναστάσεως διὰ νά στερεώσῃ τήν δύναμίν του, τό Κράτος του, ἔτεινε πρὸς αὐτήν τήν χεῖρα. Ἀπό τότε ἔλαβε μεγάλην ἐπέκτασιν καί ταχεῖαν ἀνάπτυξιν.

Αὕτη ἐκυρίευσε πλέον τούς Μεγάλους, ἐσυμβούλευσε τούς Μονάρχας, καί τὰ πγίῳ ὑψηλά πρόσωπα ἔκυψαν πρὸ αὐτοῦ. Ἀπό καταδικωμένοι ἐγένετο ἀγριώτερος καταδικωκτής. Χιλιάδες πάλιν ὁπαδοί τῶν νικηθέντων θεῶν, ἐπλήρωσαν διὰ τοῦ αἵματός των τόν νικητήν θεόν. Μέχρι τό 774 βλέπομε τόν *Charlemagne* Αὐτοκράτορα τῶν φράγγων ἐμπνεόμενον ἀπό τάς αὐτάς ἰδέας τοῦ Κωνσταντίνου ὅτι μόνον διὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας δι' ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ δόγματος, θά μπόρῃ νά καθυποτάξῃ λαούς καί νά στερεώσῃ τό Κράτος του, καί τάς ἐπανηλημένους αἱματηράς καί ἀπανθρώπως ἐκστρατείας του ἐναντίον τῶν εἰδωλολατρῶν Σαξῶνων, Βαυαρῶν, Τσέχων, Οὐγγρων καί λοιπῶν, τούς ὁποίους ἠνάγκασε διὰ τοῦ πυρός καί τοῦ σιδήρου νά δεχθῶν τόν χριστιανισμόν καί τήν διδασκαλίαν του καί νά βαπτισθῶν (1).

Ὅταν πλέον ἡ Εὐρώπη ἐχριστιανίσθη καί ὁ μαῦρος πέπλος τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Χριστοῦ ἐξηπλώθη εἰς αὐτήν, ὅταν ἡ ὀλεθρία διδασκαλία τοῦ χριστιανισμοῦ διεισέδυσσε στά πλήθη, τότε καί οἱ ὠμότητες ἐφθασαν εἰς τό κατακόρυφον. Ἀπό τήν ἀρχήν αὐτοῦ οἱ Βυζαντινοί ὄργιζαν καί ἐκραιπάλουν, βουτυγμένοι μέσα στάς ἀσελγεῖς καί βδελυρᾶς ἀπολαύσεις των, ἐχρειάσθη ὅμως, κατόπιν πάλιν, ὀλη αὐτῶν ἡ ἐπιρροή, ὄλος αὐτῶν ὁ δεσποτισμός, γιά νά ὠθήσῃ τούς συναδέλφους των τῆς Δύσεως, τὰ ἀνθρωπόμορφα ἐκεῖνα τέρατα, εἰς τάς ἀνηκούστους ἐκεῖνας ὠμότητας πρὸ τῶν ὁποίων φρίττει κάθε ἄνθρωπος καί πρὸ τῶν ὁποίων κάμουν ὅτι φρικιοῦν, στό ἄκουμά των, καί οἱ σημερινοί τύραννοι!

(1) Ἐν μιᾷ καί τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐσφάγησαν 4.500 ἄνθρωποι τῷ 782 ὡς καί ἐκ πολλῶν δεδομένων πιστεύετε ὅτι καί πολλά παιδιά ὑπερβαίνοντα τό ὕψος τοῦ ξίφους του ἐσφάγησαν; (*La grande Encyclopédie française*). Γιά τοῦ Χριστοῦ τήν πίστιν τήν ἁγίαν...

Αἱ ἀνθηραὶ κοινότητες αἱ ὁποῖαι ἤκμαζον, αἱ κοινότητες τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης, αἱ ὁποῖαι ἔζων εὐτυχεῖς ἄνευ κατασκόπων, ἄνευ νόμου, ἄνευ φυλακῶν ἢ ἄλλου τινός ἀναγκαστικοῦ δεσμοῦ, διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἀλληλεγγύης μόνον, θεωροῦσαι ἓνα οἰονδήποτε συμβάν ὡς κοινήν συμφορὰν, τιμωροῦσαι τοὺς τυχόν παρεκτραπέντας δι' ἑνός προστίμου ἢ δι' ἑξορίας, ὑπέκυπτον ὑπὸ τὴν ἰσχύν καὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὰ πλήθη ὠθοῦντο διὰ τῆς διδασκαλίας στὴν ταπεινοφροσύνην, στὴν ὑπακοήν, στὴν ὑποδουλωσύνην, στὸ παράλογον σέβας καὶ στὴν ἀπάρνησιν τῶν καλῶν τοῦ ματαίου τούτου κόσμου! Ἄφου ἡ ζωὴ εἶνε ἕνα μικρὸ πέρασμα εἰς τὴν κοιλάδα αὐτὴν τοῦ κλαυθμῶνος, τί τοὺς ἐνδιέφερεν πλέον τὰ γῆϊνα καὶ ἡ γῆ; ἕνα μόνον τοὺς ἐνδιέφερε: ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς των! ἡ ἀπόκτησις τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν! Ἡ πρόοδος πλέον ἐσταμάτησε, ἡ σκέψις ἀλυσοδεθῆ! Ἡ ἀμφιβολία ἦτο ἀμάρτημα, ἐξιλεούμενον μόνον διὰ τῶν βασανιστηρίων.

Κι' ὠθοῦντο τὰ πλήθη εἰς προσευχάς, εἰς νηστείας, εἰς στερήσεις, εἰς κακουχίας. Ἄλλοι ἐκοιμοῦντο ἀλυσοδεμένοι, ἄλλοι ἔδερν, τὴν ἐξηυτελισμένην ὕλην, τὸ σῶμα των, ἄλλοι ἐπιπτον καὶ ἔμενον πρηνεῖς μὴ σηκώνοντες διωλοῦ τὴν κεφαλὴν τους κ.τ.λ. καὶ ὅλοι αὐτοὶ οὐδὲν ἄλλο ἐζήτουν, εἰμὴ τὴν ἄφεισιν τῶν φανταστικῶν ἀμαρτιῶν των!

Τοὺς εὐγενεῖς ἄθλους τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ ἡμιθέων, τοὺς διεδέχθη ὁ ἀπηγορευμένος καρπὸς μὲ τὸ φεῖδι, ἡ ψῶρα τοῦ Ἰώβ, ἡ πυρκαϊὰ τῶν Σοδόμων μὲ τὴν στήλην τοῦ ἄλατος τῆς συζύγου τοῦ ἀγαπητοῦ Λώτ, τὸ χῶσιμο τοῦ Ἰωνᾶ στὴν κοιλίαν τοῦ κήτους, ὁ Σαμψὼν μὲ τὴν μασέλα τοῦ γαϊδάρου, τὸ σταμάτισμα τοῦ ἡλίου ἀπὸ τὸν δρόμον του γιὰ νὰ ἀποτελειώσῃ τὸ εὐγενεῖς ἔργον του ὁ Ἰ.Ναυῆς, τὰ βατράχια στὴν Αἴγυπτο, καὶ ἄλλα ποῦ ἐν σοφίᾳ ἐποίησε κατωρθώματα!..

Τὰ πνεύματα εὐρίσκοντο ὑπο τὴν γοητείαν, αἱ θελήσεις ὑπὸ τὸν ζυγὸν καὶ ἡ ἀνθρωπότης λατρεύουσα ἔτρεμε...., Ὁ θεὸς ἐθριάμβευε, καὶ οἱ ἱερεῖς μὲ τοὺς ἄρχοντας ἤραζον.

Τὴν φιλοσοφικὴν διδασκαλίαν τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος τὴν διεδέχθησαν τὰ συναξάρια, οἱ ἀγαθᾶγγελοι, τὰ τροπάρια καὶ λοιπαὶ ἀνοησίαι, αἱ ὁποῖαι ἐνάρκωσαν τοὺς λαοὺς. Κι' ὅταν αὐτοὶ ἔκλεισαν τοὺς ὀφθαλμούς των καὶ προσήλωσαν τὸ πνεῦμα των πρὸς τὸν Κύριον αἰτοῦντες τὸν ἐπουράνιον παράδεισον, οἱ ἀντιπρόσωποι του μὲ τοὺς ἄρχοντας, εὔρον κατάλληλον τὴν περίστασιν, καὶ ἀφῆρπασαν τὸν ἐπίγειον. Ὅλα αἱ γαῖαι αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὰς κοινότητας περιῆλθον στὴν κατοχὴν των, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ οἱ κάτοχοι αὐτῶν. Ὅταν παρῆλθε ὀλίγον ὁ φανατισμὸς των καὶ συνῆλθον, εὐρέθησαν πραγματικῶς δεμένοι μὲ χειροτέρας καὶ στερεοτέρας ἀλύσσους ἀπὸ ἐκείνας ποῦ μετεχειρίσθησαν πρὸς τιμωρίαν τοῦ σώματός των. Ὅταν ἠθέλησαν νὰ ἔβγουν στοὺς ἀγρούς εὔρον ἰδιοκτητὰς ἄλλους καὶ νόμον αὐστηρῶς τιμωροῦντα τὸν θέλοντα νὰ σφετερισθῇ ξένην γῆν. Ὅταν ἠθέλησαν νὰ κυνηγίσουν, εὔρον νόμον ἀπαγορεύοντα τὸ κυνήγιον, διότι τὰ πτηνὰ καὶ λοιπὰ ζῶα ἐθρέφοντο ἀπὸ τοὺς ἀγρούς τῶν Κυρίων καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ αὕτῃ ἡ κατάστασις διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, ἕως ὅτου ἐξερράγη ἡ μεγάλη Γαλλικὴ ἐπανάστασις (τῷ 1789) καὶ ναὶ μὲν κατέρριψε ὁ λαὸς τὸ φεουδαρχικὸν (1) βάρβαρον σύστημα, ἀλλὰ μὴ ἔχων ἀκόμη καθαρὰν ἀντίληψιν τῶν θελησέων του, ὡς εὐρισκόμενος εἰς διαφόρους βασάνους καὶ ἐξηυτελισμοὺς εἰς τὸ πρῶν

(1) Τὸ πρὸ τῆς ἐπανάστασεως τοῦ 1789 ἀκμάζον σύστημα τῆς ὑποταγῆς, πίστεως, καὶ εὐπειθείας πρὸς τὸν ἄνωτερον. Σύστημα εἰς τὸ ὁποῖον ὁ λαὸς ἦτο δοῦλος εἰς μερικοὺς κυρίους (*Seigneurs*) καὶ εἰς τὸν κληρὸν. Ἐλευθερωθεῖς δὲ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἀπὸ αὐτοὺς ὑπεδουλώθη ὑπο τῶν ἐπιτηδεῶν (τῶν κοινῶς καλουμένων ἀστῶν ἢ πλουτοκρατῶν) οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐπίσης ὑποτελεῖς πρὶν τῆς ἐπανάστασεως εἰς τοὺς ἄνω λεχθέντας κυρίους καὶ κληρὸν.

σύστημα, ἐθέλχθη καί ἠπατήθη ἀπό τὰς χρυσᾶς ὑποσχέσεις τῆς ἰσότητος, τῆς ἀδελφότητος, καί τῆς δικαιοσύνης τῶν ἀστῶν, καί ἄφισε τό ὄπλον του ἐνῶ ἔπρεπε νά τό χρησιμοποιήσῃ ἀκόμη. Πραγματικῶς πῶς ἦτο δυνατόν, ἕνας ἄνθρωπος ὁ ὅποιος ποτέ δέν ἐγνώρισε τήν ἐλευθερίαν καί ὁ ὅποιος ἀνετράφη στήν ὑποτελείαν μ' ὄλας τὰς βασάνους τῆς καί τούς ἐξευτελισμούς τῆς, καί τὰς ἀδικίας τῆς, νά μή ἀπατηθῇ ὅταν τῷ εἶπον: εἶσαι πλέον ἴσος μέ τόν παραφέντη σου ἀπέναντι τοῦ νόμου;

Σήμερον βλέπωμεν ποῖα εἶναι ἡ ἰσότης, ἡ ἀδελφότης, καί ἡ δικαιοσύνη τῶν ἀστῶν. Σήμερον γνωρίζομεν ὅτι, τούς φονιάδες φεουδάρχας τούς διεδέχθησαν οἱ δολοφόνοι ἀστοί, ἀλλά τότε ἦτο δύσκολον εἰς ἐκείνους νά τό διῶδουν αὐτό. Γι' αὐτό ὀφείλομεν ἡμεῖς νά μάθωμεν καλῶς ποῖα μᾶς βλάπτουν καί ποῖα θέλομε, ἔνα στή μέλλουσα κοινωνική ἐπανάστασι, μπορέσουμε νά διακρίνομε τούς φίλους ἀπό τούς κόλακας, γιά νά μή παρασυρθοῦμε πάλι ἀπό καμμίαν συμμορίαν ἐπιτηδίων. Εἶναι αὐτοί, οἱ ἀξιοί διάδοχοι τῶν φεουδαρχῶν ποῦ ἄρχουν σήμερον. Εἶναι αὐτοί, οἱ πιστοί κληρονόμοι ἐκείνων. Εἶναι αὐτοί πρό τῶν ὁποίων παρουσιαζόμενοι σήμερον μᾶς πετοῦν κατά πρόσωπον, μ' ὄλον τό διακριτικόν αὐτῶν θράσος: ποῖοι εἶσθε; τί δικαιώματα ἔχετε; τί θέλετε;

Ἵποκριταί! δέν μᾶς γνωρίζετε ποῖοι εἴμεθα; τόσον ἡ κόπωση, ἡ στέρσις, ἡ ἀθλιότης παρήλλαξε τήν φυσιογνωμίαν μας, ὥστε νά σᾶς εἶναι δύσκολος ἡ ἀναγνώρισις; Ἄλλά, τότε, νά σᾶς τό ὑπενθυμῶμεν ἡμεῖς ποῖοι! Εἴμεθα οἱ ἐξελιχθέντες ὅπως καί σεῖς πιθηκάνθρωποι. Εἴμεθα οἱ διεκδικηταί τῶν φυσικῶν μας δικαιωμάτων, ποῦ μᾶς ἀρπάξατε μέ τό μαϊμουδίστικο σας τρόπο... Εἴμεθα οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων τούς ὁποίους, ἀφοῦ θέσατε νά προσευχηθοῦν, τούς ἀρπάξατε τήν γῆν ποῦ τούς ἀνῆκε! Εἴμεθα οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων τούς ὁποίους, ἀφοῦ ἐναρκώσατε, ὠθήσατε νά κατακτήσουν τόν ἐπουράνιον παράδεισον, ἐνῶ σεῖς ἀρπάξατε τόν ἐπίγειον. Εἴμεθα οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων τούς ὁποίους ἀποκτηνώσατε πρός εὐκολωτέραν ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν. Εἴμεθα οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων τούς ὁποίους ἐφυλακίσατε, ἐφρονεύσατε, ἐκαύσατε, ἐβασανίσατε, ἀπαγχονίσατε, γιά νά δημεύσετε τήν περιουσίαν των. Εἴμεθα οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων οἱ ὅποιοι, ἀντιληφθέντες τήν πλεκτάνην σας, ἐπανεστάτησαν καί ἐσφάγησαν, ἐτυφεκίσθησαν, ἐκρεουργήθησαν ἀπό σᾶς. Εἴμεθα ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐρχόμεθα νά σᾶς ζητήσωμεν τόν λογαριασμόν ὄλου τοῦ χυθέντος αἵματος, ὅλης τῆς διαπραχθείσης ἀδικίας.

Τί δικαιώματα ἔχομε; Ἄλλά τί δικαιώματα ἔχετε σεῖς περισσότερο στήν φύσιν, ἐκτός ἐκείνων ποῦ ἐκλέψατε ἀπό ἡμᾶς; Ἡ φύσις δέν μᾶς ἔδωσε τό δικαίωμα νά ἀναπνέωμεν ὅσον ἀέρα θέλωμεν καί νά καλλιεργῶμεν ὅσην γῆν μᾶς ἄρκει νά ζήσωμεν; τόν ἀέρα δέν μπορέσατε νά τόν κλέψετε, ἀλλά ποῦ εἶναι ἡ γῆ μας; μέ τί δικαίωμα τήν ἐκάματε ἰδιοκτησίαν σας; πγίός σας ἔδωκε τό δικαίωμα νά μᾶς ἀφαιρέσετε τά μέσα τῆς ζωῆς καί νά νομοθετεῖτε εἰς βάρος μας; πότε ἡ φύσις σας παρεχώρησε αὐτά τά προνόμια, καί ποῦ βασίζονται τά ἀναμεταξὺ σας συμβόλαια; ἐν τίνι δικαιώματι τά κρατεῖτε ἀκόμη; Πανοῦργοι! ῥίψατε κάτω τήν μᾶσκα, καί ἄς ἔλθωμεν ἐν συντομίᾳ στό τί θέλωμε.

Θέλωμε ἔνα ἡ γῆ, ἡ ὁποία δέν εἶναι ἔργον κανενός, ὡς ἀπέδειξε περιτράνωσ ἡ ἐπιστήμη, καί ἡ ὁποία ἐγένετο ὅλως αὐτομάτως ὅπως καί τά ἄλλα σώματα τοῦ Σύμπαντος, ἡ γῆ λέγω, αἱ πέτραι, τά σίδερα, καί λοιπά μέταλλα τά ὁποῖα ἡμεῖς γεννηθέντες τά εὐρωμεν νά ὑπάρχουν, αὐτά δικαιωματικῶς πρέπει νά ἀνήκουν εἰς ὅλους, νά εἶναι κοινά, καί ὄχι νά τά ἀρπάξατε διά τοῦ δόλου καί τῆς βίας ἀπό τούς ἀμαθεῖς προγόνους μας καί νά ἐξακολουθεῖτε νά τά κρατεῖτε πρός βάρος καί δυστηχίαν ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

Σεῖς οἱ ὅποιοι ξελαρυγγίξεσθε γιά νά μᾶς πείσετε ὅτι καταγόμεθα ἀπό ἕνα καί τό αὐτό ζεῦγος, τῶν πρωτοπλάστων (;), μπορεῖτε νά μᾶς ἀπαριθμήσετε τά δικαιώματά σας, ποῖα καί πῶς τά ἐλάβατε, ὥστε σεῖς νά ἀπολαμβάνετε ὄλων τῶν

φυσικῶν καλλονῶν, ἡμεῖς δὲ νὰ στερούμεθα πάντων κατασκοτωνόμενοι γιὰ τὴν ἀπόλαυσίν σας; Ἡ ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ τὰ ἀρπάξετε, πρέπει τώρα νὰ στεκόμεθα μὲ χέρνια σταυρωμένα μπροστά σας διὰ νὰ μᾶς μεταχειρίζεσθε ὡς φορτηγὰ ζῶα; Ὁχι βεβαίως, διότι θὰ εἶναι παραλογικότης ἐάν κάμωμε αὐτό, ἀφοῦ εὐρωμεν πλέον τὴν συνειδήσιν μας. Θέλωμεν ἀλληλοφωτιζόμενοι ἡμεῖς, χωρὶς ν' ἀναμίξωμε κανένα ἀπὸ τὴν τάξιν σας, νὰ ἐλευθερώσωμε τὴν γῆ ἀπὸ τὰ χέρνια σας καὶ νὰ τὴν θέσωμε στὴν κοινὴν χρῆσιν τῆς ἀνθρωπότητος.

Θέλουμε τὴν ἐλευθερίαν μας ἀπὸ τὰ καταναγκαστικά ἔργα ποῦ μᾶς καταδικάσατε, μέσα στὰς βρωμεράς φυλακάς σας, ποῦ ὀνομάσατε ἐργοστάσια. Θέλουμε τὴν πλήρη χειραφέτησιν μας καὶ τὴν βεβαιότητα τῆς αὔριον δηλ. τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ ἔχη νὰ φάγη στὴν πεῖνα του, ὁ ἀνθρώπος, νὰ ἐνδυθῆ καὶ νὰ κατοικήσῃ. Διὰ νὰ ἀποκτήσωμε αὐτὰ ποῦ θέλωμε νὰ δώσωμε εἰς ὄλους τοὺς ἐργάτας νὰ ἐννοήσωμε, τόσον τοὺς βιομηχάνους* ὅσον καὶ τοὺς γεωργούς, ὅτι ἐάν ἡμεῖς θέλωμε μποροῦμε νὰ σὰς ἀνατρέψωμε ἐντὸς μιᾶς στιγμῆς, διότι ἐάν δέν σὰς συνδράμωμε ἡμεῖς πρὸς συγκράτησιν τοῦ συστήματός σας, σεῖς εἴσθε ἀνίκανοι νὰ κάνετε τὴν παραμικρὰν ἔστω κίνησιν, εἴτε πρὸς συντήρησιν σας, εἴτε ἐναντίον μας.

Θέλουμε νὰ δώσωμε στὸν λαόν νὰ καταλάβῃ ὅτι, οἱ διάφοροι πολιτικοὶ μιᾶς χώρας μὲ οἰονδήποτε τίτλον καὶ ἐάν πολιτεύονται, εἶνε ἐχθροὶ πάντοτε τοῦ λαοῦ, καὶ δέν μποροῦν ἐπ' οὐδενί λόγῳ νὰ ἀνήκουν εἰς τὰς παραγωγικὰς τάξεις μας. Θέλουμε νὰ δεῖξωμε στοὺς ἐργάτας τὸν ρόλον κάθε Κράτους* ὁ ρόλος του εἶναι νὰ ὑπεραπίζει τοὺς προνομιοῦχοις πλουτοκράτας ἐναντίον τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἐργατῶν. Αὐτό μποροῦν νὰ τὸ ἴδωσιν ὅλοι στὴν καθημερινὴ πάλη τῆς ζωῆς.

Θέλουμε νὰ δώσωμε, τόσον στὸν βιομήχανο ὅσον καὶ στὸ γεωργό, νὰ ἐννοήσῃ ὅτι τὰ δικαιώματά του δέν πρέπει σὲ κανένα νὰ τὰ ἀναθέττει πρὸς συζητήσιν, οὔτε εἰς βουλήν οὔτε εἰς γερουσίαν οὔτε ἀλλοῦ, ἀλλὰ ἀφοῦ τὰ ἴδῃ καθαρά διὰ τῆς ἰδικῆς του συνειδήσεως νὰ τὰ πάρῃ. Τὸ δικαίωμα του δέν πρέπει νὰ τὸ ἐπαίτῃ ὁ ἀνθρώπος, οὔτε ἀπὸ βουλευτὴν καλοτιτλοφορεμένον οὔτε ἀπὸ ἄλλον τινά.

Θέλουμε νὰ καταρίψωμε ὄλας τὰς προλήψεις καὶ δυνειδαιμονίας ὅλα τὰ μέχρι τοῦδε ἦθη καὶ ἔθιμα* θέλωμε νὰ πετάξωμε ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον ὄλας τὰς ἀσχημίας τοῦ παρελθόντος* θέλωμεν ὁ ἀνθρώπος νὰ λάβῃ τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτοῦ ἀξιοπρέπειαν. Νὰ καταρίψωμε κάθε πειθαρχίαν, κάθε τυφλὴν ὑπακοήν, κάθε γελοῖον σέβας. Νὰ ἐκριζώσωμεν κάθε φόβον... Νὰ καταδείξωμε ὅτι ἕνας ἀνθρώπος ἀξίζει ἕναν ἄλλον, ἀδιάφορον ἐάν ἢ μέχρι τοῦδε βλακεία τῶν ἀνθρώπων τὸν ἕνα τὸν νανοῦρισε μέσα σὲ χρυσοῦν κούνια καὶ τὸν ἄλλον σὲ τσουβαλένια ἀνεμόκουνια.

Ὅπως κάμωνν τις τὴν συγκριτικὴν ἀνατομίαν τῶν σκελετῶν μᾶς διακρίνει ἀπὸ τοὺς ἄλλους σκελετοὺς τῶν μαστοφόρων, οὐραγοτάγκων, γορίλλων κ.τ.λ., καὶ μᾶς κατατάσῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων, τὰ ἴδια νὰ μᾶς κατατάσῃ καὶ ἐάν κάμη τὴν συγκριτικὴν ἀνατομίαν τῆς ζωῆς. Θέλουμεν ὅπως διαφέρομεν στὸν σκελετόν νὰ διαφέρωμεν καὶ στὴν ζωὴν, καὶ ὄχι στὸν μὲν σκελετόν νὰ μᾶς κατατάσσουν στὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων στὴν δὲ ζωὴν...στὰ φορτηγὰ ζῶα.

Ποῖος σὰς ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ κυριαρχήσῃτε ἐφ' ἡμῶν; ἡ ἀμάθειά μας; νὰ τὴν σβύσετε πλέον ἀπὸ τὸ λεξικόν σας αὐτὴν ἢν λέξιν καὶ νὰ σφραγισθῆτε... θέλωμε νὰ καταρίψωμε τὰς φιλανθρωπίας σας, τὰς ὑποκρισίας σας, τὰς προστασίας σας* θέλωμε ὀλόκληρα τὰ δικαιώματά μας, ὀλόκληρον τὴν δικαιοσύνην, ὀλοκληρωτικὴν χειραφέτησιν. Θέλουμεν τὴν ἀλήθειαν, τὴν εἰλικρίνειαν, καὶ τὴν ἀγάπην τῶν ὁμοίων μας. Δέν θέλωμε νὰ ἐκμυζοῦν τὸ αἷμα μας ἀνάξια ἀνθρωπάρια καὶ διὰ τῶν σκελετῶν μας νὰ ἰδρῶσιν φιλανθρωπικά καταστήματα καὶ ναοὺς γιὰ τὰ εἰδωλά σας. Δέν θέλωμε στάκτη στὰ μάτια, μας ἀρκοῦν αἱ πληγαί... Δέν μπο-

* Σημ. τοῦ ἐκδ.: Ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρεται στοὺς ἐργάτες ποῦ δουλεύουν στὴ βιομηχανία.

ρόυμε πλέον, στερούμενοι ήμεις τῶν πάντων, νά εργαζώμεθα γιά λόκληρους στρατιάς παπάδων, δικαστῶν, γραμματέων, δικηγόρων, κλητῆρων, κατασκόπων, άστυνόμων κ.λ.π., ένα σωρό παράσιτους τούς όποιους έχει ανάγκη τό σύστημά σας νά κρατῆ, καί τούς όποιους εἴμεθα ήναγκασμένοι, διά τοῦ αἵματος μας καί τοῦ ιδρώτος μας, νά συντηρῶμεν στήν πολυτέλεια, στήν άπόλαυσι, στήν κραιπάλη...

Φθάνει ὅσον ἔζησε ὁ παπάς σας μέ τά φυσήματά του καί μέ τάς εὐλογίας του· τώρα νά εργασθῆ καί νά φανῆ καί ἐκεῖνος χρήσιμος στήν κοινωνία, ἢ τουλάχιστον νά μή γίνεται φόρτωμα σέ μᾶς καί στήν ἀμαθῆ γυναῖκα μας. Δέν ἐλπίζουμε τίποτα ἀπό τά φυσήματά του καί ἀπό τάς εὐλογίας του. Γνωρίζωμεν ὅτι ἐάν δέν καλλιεργήσωμε μέ τάς χεῖρας μας τήν γῆν, αὐτή μένει πολύ σκληρά στούς υἱούς της, καί ὁ παπάς εἰς μάτην θά φυσᾷ καί θά εὐλογῆ, πρέπει νά τήν βιάσωμε διά νά μᾶς δώσῃ τούς καρπούς τοῦ κόλπου της.

Ποῦ μποροῦν αὐτοί νά μᾶς βοηθήσουν; νά πιστεύσωμεν ὅτι αἱ προσευχαί των, τά σταυροκοπήματά των, καί τά φυσήματά των, μποροῦν νά φέρουν τήν βροχήν, ἢ νά ἐμποδίσουν τήν φυλλοξήραν, ἢ νά ἐκδιώξουν τούς ἀρουραίους; Εἰς τί μᾶς χρησιμεύει ὁ θεός σας; Πότε μᾶς ἐδάνεισε τήν βοήθειά του γιά νά στρέψωμε πίσω ένα χεῖμαρον ἢ ἄλλο τι; Ποῖον εἶνε τό μέρος του εἰς τήν κατασκευήν τῶν σιδηροδρόμων, τῶν ἀτμοπλοίων, τῶν τηλεγράφων; Μήπως στήν καθημερινή μας ζωή δοκιμάσαμε ποτέ τήν ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως ἑνός θεοῦ; Ζῶμεν ἄνευ ἐκεῖνου..καί κανένας δέν θά τόν ὄνειροπωλοῦσε ἐάν δέν εὐρίσκεσθε σεῖς, οἱ ὅποιοι ἔχοντες συμφέρον, ἀκαταπαύτως μᾶς τόν ὑπενθυμίζετε, καί ὡς φοβούμενοι μή ἀνακαλύψωμε τό ψεῦδος σας, φροντίζετε πάντοτε νά μᾶς βεβαιεῖτε τήν ὑπαρξίν του.

Ὁ θεός εἶνε τό κακόν. Διότι θεός, εἶναι ἡ τυραννία ὑφ'όλα τά σχήματα, εἶναι ἡ ἰδιοκτησία μ'όλα τά ἐπακόλουθα, εἶναι ὁ ἐκθειασμός τῆς ἀθλιότητος, τῆς δυστυχίας, τῶν πόνων. Εἶναι ἡ ἀρνησις τοῦ δικαίωματος τῆς εὐημερίας, τῆς εὐτυχίας, τῆς ἀπολαύσεως. Εἶναι τό μίσημα τῆς φυσικῆς μας ἀναπνοῆς, τοῦ ἔρωτος, τῆς γεννήσεως. Καί μνιά ἰδέα ἡ ὁποία προξενεῖ πόνους, μίση, ἀδικίας, δέν μπορεῖ παρά νά εἶναι ὀλεθρία.

Μάλιστα ὁ θεός εἶναι ἀναγκαῖος διά τήν ἀποκατάστασιν τοῦ Κράτους καί τῆς Ἱεραρχίας. Εἰς τήν ἰδέαν τῆς ὑπάρξεώς του βασίζεται ὅλη ἡ ἀντικανονική κοινωνία σας.

Ἡ ἰδέα τοῦ θεοῦ εἶναι τό θεμέλιον τῆς Ἐπικρατήσεώς σας τήν ὁποίαν μή εἰμποροῦντες νά δικαιολογήσετε ἄλλῶς, τήν ἀναφέρετε ὡς περιβολήν ἐπουρανίαν.

Διά τόν βασιλέα, πρόεδρον, στρατάρχη, κάτοχον κ.τ.λ. εἶναι ἀνάγκη ἡ ἰδέα τῆς ὑπάρξεως ἑνός θεοῦ, διότι ἐξ αὐτῆς μόνης κρατεῖτε τό φαινομενικόν σας δικαίωμα.

Ἐφεύρετε τόν Κύριον διά νά μπορέσετε νά παρουσιασθῆτε ὡς ἀντιπρόσωποι του καί νά κατατυραννίσετε τά πλήθη ἐπ'ὀνόματί του.

Τήν βίαν ἐπευφημίσατε ὡς θεόν, καί ὅλαι αἱ ἐνέργειαι σας συγκεντρώθησαν διά τήν ὑπεράσπισιν αὐτοῦ τοῦ ψεύδους, τό ὅποῖον ἐχρησιμοποίησατε πρὸς ὠφέλειάν σας.

Ἡ ἰδέα τοῦ θεοῦ εἶναι ἀναγκαῖα διά τούς τυράννους, διά τούς κατακτητάς, διά τούς ἀρνούμενους τό ἀνθρώπινον δικαίωμα. Εἶναι ἡ σύγχισις τοῦ λαοῦ! ὁ-στις ὑποφέρει ἐδῶ κάτω, θά ἀνταμοιφθῆ αἰώνιως ἐκεῖ ἐπάνω, ὅσον δυστηχῆς ἂν εἴσαι ἐδῶ, τόσον εὐτυχῆς θά εἴσαι ἐκεῖ· ἐξ οὗ ἡ ἐγκαρτέρησις, ἡ ἐγκατάλη-ψις παρά τῶν ἀνθρώπων ὄλων τῶν καλῶν ποῦ τούς ἀνῆκε-τῆς γῆς-πρὸς ὠφελος τῶν ἀγροίκων καί τῶν πανούργων.

Δι'αὐτῶν τῶν μέσων ἐπὶ τόσους αἰῶνας σταματίσατε τας διεκδικήσεις τοῦ ἀνθρώπινου δικαίωματος, διότι οἱ ἀμαθεῖς, οἱ ταπεινοί, οἱ ἀδύνατοι ἔκυψαν ὑπό τήν βίαν καί ἐφίλησαν τό χέρι ποῦ τούς κτυποῦσε καί τούς ἀπεγύμνωνε, μέ

τήν ἐλπίδα ἐπουρανίας ἀνταμοιβῆς! Ἄλλ' ὅλα αὐτά ἐπέρασαν, ἡ ἐπί τόσους αἰώνας καταπολεμηθεῖσα Ἀλήθεια ἐφάνη πλέον διὰ νά σᾶς καταρίψη τήν λεοντήν καί νά μᾶς δειξέι πραγματικῶς ποῖοι εἶσθε. Πῶς ἐξελίσσονται τά πράγματα!

Ἦλθε νά σᾶς πετάξῃ καί σᾶς στήν ἄβυσσον τῆς λήθης, ὅπως ἐπέταξε καί τούς προκατόχους σας φεουδάρχας. Αὐτή, ἡ ἐπιστημονική ἀλήθεια, μᾶς ἔδειξε νά ἐρευνῶμεν τό πέλαγος τῆς φύσεως μέ τήν πυξίδα καί νά μή περιμένωμεν τίποτε παρά τοῦ Ποσειδῶνος ἢ τοῦ διαδόχου τοῦ ἁγίου Νικολάου.

Τό μεγάλο πνεῦμα τοῦ θαλλῆ, Ἀναξαμάνδρου, Ἐμπεδοκλέους κλπ, ἀνεφάνη πάλιν, μετά τήν ἀγρίαν καταπολέμησιν τῶν σοφιστῶν Ἑβραιο-χριστιανῶν, τῶν αἰσχροῶν τούτων ἐκμεταλευτῶν ἐν ὅλῃ τῇ λαμπρότητί του. Ἡ θεωρία τοῦ Ἀναξαμάνδρου περί τοῦ Ἀπείρου ὅστις ἐξέφρασε τήν μεγάλην σκέψιν τῆς ἀρχικῆς ἐνότητος τοῦ Παντός, τῆς ἐξελίξεως ὄλων τῶν φαινομένων, ὡς ἡ τολμηρά ἀντίληψίς του ἐπί τῆς περιοδικῆς ἀλλοιώσεως τοῦ Παντός-φαινομένου καί ἐκλείποντος-ὄλα αὐτά, ἐπῆλθε μετά τόσους αἰώνας σκότους, νά ἐπικυρώσῃ δι' ἀποδείξεων καί ἐπιχειρημάτων πλέον καί νά ἐπεκτείνει ἡ θεά τῆς Ἀληθείας Ἐπιστήμη, ἐξαπλοῦσα καί ρίπτουσα ἀπλετον φῶς στήν ὁμίχλη.

Τό σκότος πλέον διαλύεται: βλέπωμε ἤδη καθαρά τήν προέλευσι τοῦ ἰδιοκτητοῦ. ἡ ἰδιοκτησία φαίνεται στά μάτια μας μ' ὄλην τήν ἀπαισίαν μορφήν της.

Ἰδιοκτησία! μέσα σ' αὐτήν τήν λέξιν ἐμπερικλείονται ὅλαι αἱ ἀθλιότητες τῆς ἀνθρωπότητος: κλοπαί, φόνοι, ἀδικίαι, ἐμπρησμοί, ψεύδει. Αὐτή εἶναι ἡ δολοφόνος διότι ἐξ αὐτῆς προέρχεται ἡ ἐκμετάλευσις τοῦ ἀνθρώπου παρά τοῦ ἀνθρώπου, τό ψευτοδικαίωμα τοῦ κατόχου, τό μή παραχωροῦν ἐργασίαν παρά πρὸς ὠφελός του, ἀντί ἐνός γελοίου ἡμερομισθίου. Αὐτή εἶναι ἡ δημιουργός τοῦ προλεταρίου, αὐτή ἡ γεννώσα τήν φτώχίαν, αὐτή ἡ θηριώδης καί βάνουσσος ἐκδήλωσις τοῦ ἐγωῖσμοῦ, τῆς ἀπληστίας τῆς κακίας.

Θέλωμεν τήν κατάλυσιν τῆς ἰδιοκτησίας διότι βλέπωμε καθαρά πλέον, ὅτι δυνάμει αὐτῆς, στηριζομένης ἐπί τῆς ληστεύσεως, ἐπί τῆς κατακτήσεως, καί κατὰ συνέπειαν ἐπί τῆς ἰσχύος, ποῦ ὄμιλοι ἀνθρώπων μᾶς παρουσιάσθησαν ὡς μόνοι χείροντες ἐδαφικά δικαιώματα, καί ἀξιοῦντες ὅτι εἶναι ἀπόλυτοι κύριοι, ἤγειραν φραγμούς (ποῦ ὀνόμασαν σύνορα) καί ἐδημιούργησαν μέσα στούς ὁμίλους των, (ποῦ ἐκάλεσαν ἔθνη) τά μίση καί τόν ἀνταγωνισμόν τά ὅποια διαιωνίζονται, κατὰ παράδοσιν, μέ τούς χειροτέρους ἐκβιασμούς, μέ ἀναριθμήτους δολοφονίας καί μέ ἄλλας κτηνώδεις ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐχει διπλήν μορφήν ἡ ἰδιοκτησία: αὐτή ἐκδηλοῦται καί μέ τό ὄνομα "Κεφάλαιον" καί τά δύο ἔχουν τόν αὐτόν ὀλέθριον σκοπόν: τήν καταδυνάστευσιν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι τό δικέφαλον τέρας τό κατατρώγων πᾶ σπλάγχνα τῆς ἀνθρωπότητος, εἶναι ἡ λέπρα τοῦ Ἰώβ.

Ὅλαι αἱ στρατιαί τῶν ἀέργων εὐρίσκονται ἐπί ποδός πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῶν. Στηριζόμενοι στό ψευτοδικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας καί τῆς παραλογικότητος τοῦ κεφαλαίου, συσφραεῦον κατὰ τήν δρεξίν των ἀπό τά πλήθη, ἐνῶ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων γυμνοῦνται τῶν πάντων.

Περικυκλωμένοι ἀπό τās ὀρδᾶς τῶν παρασίτων, ἀπωθοῦνται δυνάμει τοῦ Νόμου καί τῆς Λόγῃς, ὄλοι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἀποθνήσκοντες τῆς πείνης θά τολμοῦσαν νά ἐγγίσουν τά διὰ τοῦ αἵματός των συσφραεθέντα προϊόντα.

Πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῶν τῶν δύο ἐγένοντο οἱ κώδικες, οἱ δικασταί, οἱ στρατοί... τό Κράτος. Ὅλη ἡ πολύπλοκος ὀργάνωσις τοῦ Κράτους, ὅλη ἡ τρομερά αὐτή μηχανή, εὐρίσκεται ὑπό τās διαταγᾶς τοῦ κεφαλαίου καί τῆς Ἰδιοκτησίας. Ἡ ζωῆ τοῦ ἀνθρώπου δέν κατατάσσεται οὔτε στήν Ἰδιοκτησίαν οὔτε στό Κεφάλαιον, καί γι' αὐτό χιλιάδες ἀνθρώποι, εἷς κάθε ἀγρίαν στροφῆν τῆς μηχανῆς τοῦ Κράτους-συλλαμβάνονται ἀπό τά δόντια της καί ἄλλοι εὐρίσκουν τόν θάνατον, ἄλλοι ἀκρωτηριάζονται καί ὄλοι παθαίνουν...

Γι'αυτά τὰ δύο σηκωνόμεθα πολύ πρωί, γι'αυτά ἔχουν τὰ χέργια μας κάλους, γι'αυτά δίνουμε στὰς ἀδελφὰς μας, θυγατέρας μας, συζύγους μας τὸν θάνατον, χωρὶς νὰ γνωρίσουν ποτέ τὴν ζωὴν. γι'αυτά ἀφίνουμε τοὺς γονεῖς μας στὴν ἀπελπισία, μόλις φθάσουμε τὸ 20ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας μας, καὶ πᾶμε γιὰ τὰ σύνορά τους, γιὰ νὰ φυλάξωμε τὰς τράπεζὰς των, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουμε τὴν ἡσυχίαν τους γιὰ νὰ κατατσακίσουμε τοὺς γονεῖς μας, τοὺς ἀδελφούς μας, ἐὰν κουνηθοῦν ἐναντίον των, ζητοῦντες ὀλίγον ψωμί στὴν πείνα τους, γιὰ νὰ στερεώσωμε τὴν ἐξουσία τους ἐπάνω μας. Γι'αυτά συσσωρεύουν ἑκατομμύρια ἄνδρας, τοὺς ρωμαλιότερους, καὶ καθυστεροῦν τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τόσοις βραχίονας, οἱ ὅποιοι ἐὰν ἐργάζοντο πόσας ὠφελείας δέν θὰ παρεῖχον στὴν κοινωνίαν! Ἐὰν ἀντὶ νὰ τοὺς κρατοῦν ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν μὲ τὸ "φέρτε ἄρμ παρουσιάστε ἄρμ" τοὺς ἔδιδον ἐργασίαν τινάχρησιμον, πόσα πράγματα δέν θὰ κατωρθοῦντο! Ὁ πλανήτης μας σήμερον θὰ ἦτο συνδεδεμένος διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ὅρη θὰ μεταβάλλοντο εἰς εὐφόρους πεδιάδας, ἐλώδεις πυρετοὶ θὰ ἐξέλιπον κ.τ.λ.

Θέλωμε τὴν κατάλυσι καὶ τῶν δύο· καὶ ὅταν καταλύσωμε τὸ Κεφάλαιον καὶ τὴν Ἰδιοκτησίαν, τότε διὰ τῆς ἐλευθέρας συγκαταθέσεως, διὰ τοῦ ἐλευθέρου συνεταιρισμοῦ τῶν ἀτόμων, θὰ ἐπιτευχθῆ ἡ κοινὴ χρήσιμος ἐργασία. Θέλωμε τὴν πλήρη ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου, χωρὶς καμμίαν ἐπιβολὴν τοῦ Κράτους ἢ ἄλλην. Θέλωμε τὴν Ἰσότητα στὴν ζωὴν.

Ὅταν σὰς ὠμιλοῦμε περὶ τῆς Ἰσότητος μᾶς ἀπαντᾷτε πάντοτε ὅτι αὐτὴ εἶναι οὐτοπία ὅτι ἡ φύσις αὐτὴ τὴν ἀρνεῖται ὅτι οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται ἐπὶ τῆς γῆς μὲ διαφορετικοὺς ὀργανισμούς: οἱ μὲν δυνατοί, οἱ δὲ ἀδύνατοι· οἱ μὲν εὐφυεῖς οἱ δὲ μικρόνοες, καὶ μ'αὐτοὺς τοὺς συλλογισμοὺς σας ζητεῖτε νὰ δικαιολογήσετε τὰς κοινωνικὰς ἀνισότητας τῆς φτώχειας πρὸς τὸν πλοῦτον, τοῦ ἡμερομισθίου πρὸς τὸν κεφαλαιοῦχον, τοῦ ἀμαθοῦς πρὸς τὸν γραμματισμένον, καὶ κατὰ φυσικὴν σας συνέπειαν καὶ τὰς ἀνθρωπίνους διαμάχας μὲ τὰς κατακόμβας των, μὲ τὰς φρικωδίας των. Καὶ αὐτὸ περνοῦσε μιά φορά. Τώρα βλέπωμε κάλλιστα τὴν ὑπαρξιν τῆς ἰσότητος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Γνωρίσαμε πλέον ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔρχονται ἐπὶ τῆς γῆς μὲ τὴν θέλησιν τοῦ νὰ ζήσουν, μὲ ἠθικὰς καὶ ὑλικὰς ἀνάγκας ἴσας· ὁ ἄνθρωπος ποῦ πεινᾷ εἶναι ἴσος μὲ τὸν ἄνθρωπον ποῦ πεινᾷ. Αἱ ἀρχικαὶ ἀνάγκαι τῆς ὑπάρξεως εἶναι αἱ αὐταί. Ἀνεξαιρέτως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τὴν θέλησιν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἱκανοποιησούν τὰς ἀνάγκων των, καὶ νὰ χρησιμοποιοῦσούν τὰς ἠθικὰς καὶ ὑλικὰς ἱκανότητάς των. Ἡ θέλησις λοιπὸν καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς εἶναι ἴσα δι' ὅλους.

Ἄλλὰ πγίό πρᾶγμα γιὰ σὰς εἶναι πραγματοποιήσιμον καὶ ὄχι οὐτοπία; Τὸ νὰ ἐργάζονται τὰ 9/10 τῶν ἀνθρώπων γιὰ νὰ σὰς προμηθεύουν τὴν πολυτέλειαν, τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν βδελυρῶν παθῶν σας; Εἶναι ἡ παντελής στέρησις τῶν 9/10 ἀπὸ ὅ,τι τοὺς ἀναγκαῖοι γιὰ μιά γερὴ ζωὴ καὶ γιὰ μιά νοητὴ ἀνάπτυξιν; Τὸ νὰ καταντήσετε τὰ 9/10 τῶν ἀνθρώπων σὲ μιά κτηνώδη κατάστασι καὶ νὰ ἀποζοῦν ἀπὸ μέρα σὲ μέρα μεταχειριζόμενοι αὐτοὺς χειρότερα καὶ ἀπὸ φορτηγὰ ζῶα; Πραγματοποιήσιμον εἶναι ἡ ἀθλιότης καὶ ἡ πείνα ἡ ὅποια κατήντησε μᾶστιξι τῆς ἀνθρωπότητος; Εἶναι νὰ ἀφίνη τὴν γῆν ποῦ τὸν ἀνήκει ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ πλανᾶται ἀνά τὴν ὑψηλίον ζητῶν καμμία διώρυγα κανένα δρόμον σιδηροδρόμου νὰ ἐργασθῆ; Εἶναι ἡ ἀφαίρεσις τῆς γῆς ἀπὸ τὸν θεοσαλόν, ἡ ὅποια προτιμᾶται νὰ μείνη ἀκαλλιέργητος παρὰ νὰ ἀποδοθῆ εἰς ἐκεῖνον ὁ ὅποιος δέν θέλει ἄλλο τι παρὰ νὰ τὴν καλλιεργήσῃ; Εἶναι γιὰ νὰ γυρίζει λουστρός, κλέπτης, τζογαδόρος, τυχοδιώκτης; Πραγματοποιήσιμον εἶναι ἡ γυναῖκα νὰ πουλιέται γιὰ νὰ ζῆσθαι τὰ παιδιὰ της, εἶναι τὸ κλείσιμο τοῦ παιδιοῦ στοῦ ἐργοστάσιου, στοῦ μπακάλικου, στὴν ταβέρνα; Εἶναι ἡ ὄθησις γιὰ νὰ καταλάβουν τὰ ἴδια πρόνομα καὶ τὰ παιδιὰ σας διὰ τῆς πανουργίας, τῆς διαφθορᾶς, τῆς ἰσχύος, τῆς σφαγῆς; Εἶναι ὁ διαρκὴς πόλεμος τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἐπαγγέλ-

ματος κατά τοῦ ἐπαγγέλματος, τοῦ ἔθνους κατά τοῦ ἔθνους; τῆς φυλῆς κατά τῆς φυλῆς; Εἶναι ἡ βροντή τοῦ πυροβόλου, ἡ κατερῆμισις ὀλοκλήρων χωρῶν καί ἡ θυσία ὀλοκλήρων ἐτῶν ἐργασίας εἰς ἕνα ὀλιγοχρόνιον διάστημα; Πραγματοποιήσιμον εἶναι ἡ δουλεία καί ὁ ἐξηυτελισμός τῆς ἀνθρωπίνου φυλῆς, ἐκτελούμενος διὰ τοῦ σιδήρου καί τοῦ βούρδουλα; εἶναι ἡ κατάντησις τοῦ ἐργάτου εἰς μηχανήν, τό φάντασμα τοῦ ἐργάτου ἐπαιτουῦντος στήν πόρτα τοῦ πλουσίου, τά φαντάσματα τοῦ λαοῦ στάς θύρας τῶν κυβερνῶντων. Εἶναι ὁ αἰφνῆδιος θάνατος μέσα στά μεταλλωρυχεῖα, ἡ βραδεία δηλητηρίασις μέσα στά ἐργοστάσια καί ἡ παραλυσία μέσα στά ὑπόγεια;

Εἶναι τό νίξιμο μέσα στό αἷμα τοῦ τολμοῦντος ἐργάτου νά ἀπεργήσῃ; εἶναι ὁ τύφος, ἡ φθίσις, ἡ διφθερίτις ὁ θάνατος; Εἶναι νά πεθαίνει καί νά σιωπᾷ; Αὐτά ὀνομάζετε πραγματοποιήσιμα;

Τό νά φέρεται ἕνα ἄνθρωπον εἰς θέσιν νά φονεύσει ἕναν ὁμοίον του εἶναι πραγματοποιήσιμον! ἀλλά τό νά μή τόν φέρεται εἰς αὐτήν τήν θέσιν εἶναι οὐτοπία!

Ἄλλά πνιγιά ἀντίληψίς σας δέν εἶναι στρεβλωμένη καί κτηνώδης;

Δέν εἶσθε σεῖς οἱ ὅποιοι λιμῶτετε τά πλήθη καί τά ὠθεῖτε εἰς κλοπᾶς, εἰς λεηλασίας, εἰς φόνους καί κατόπιν τά δικάζετε καί τά φονεύετε; Αὐτούς τούς ὀνομάζουμε κλέπτας, κακούργους δολοφόνους ἀλλ' ἐσᾶς ποῦ φονεύετε αὐτούς καί τόσους ἄλλους πῶς νά σᾶς ὀνομάσωμεν;

Δέν εἶσθε σεῖς οἱ ὅποιοι τά μανθάνετε τόν χειρισμόν τῶν ὄπλων κατασκοτονόμενοι νά εὑρετε τελειότερα δολοφονικά ὄπλα; Δέν εἶσθε σεῖς οἱ κυβερνήται, οἱ δικασταί, οἱ παπάδες, οἱ ὅποιοι ὀπλισμένοι διὰ τοῦ Νόμου περιθάψατε καί ἀναπτύξατε τά ἔνστικτα τῆς σκληρότητος εἰς τόν ἄνθρωπον, τά ἄγνωστα ἀκόμη καί εἰς αὐτά τά ζῶα, ἀποσπῶντες κατά τεμάχια τās σάρκας τοῦ ἀνθρώπου, χύνοντες λάδι βραστό στάς πληγᾶς των, ἐξαρθρώνοντες τά μέλη των, θρυματίζοντες τά κόκαλά των, σχίζοντες εἰς δύο μέρη τόν ἄνθρωπον, διὰ νά συγκρατήσετε τήν ἐξουσίαν σας, τό Κράτος σας;

Δέν εἶσθε σεῖς οἱ παπάδες οἱ διδάσκοντες τήν ταπεινοφροσύνην, τήν ἀπάρνησιν τοῦ ἑαυτοῦ των, τήν δῆθεν ματαιότητα αὐτοῦ τοῦ κόσμου, θησαυρίζοντες ὁμως καί ὠθοῦντες τά ἀμαθῆ πλήθη μέχρι τῆς τρέλλας, τοῦ ἐξηυτελισμοῦ, ἵνα πρό μιᾶς ζωγραφιάς προφέρουν ἀκαταλήπτους λέξεις, ζητοῦντες θέσιν στούς κόλπους τοῦ ἑβραίου Ἀβραάμ, ἀπό κάποιον ποῦ ἐφαντάσθητε καί τόν ὅποιον χώσατε μέσα στήν ὀμίχλην γιά νά μή ἀντιληφθοῦν τά ψεύδη σας, τήν στρεβλότητά σας, τήν μοχθηρίαν σας; Τό μέ τήν πρόφασιν ὅτι διὰ τῶν εὐλογιῶν σας, διὰ τῶν προσευχῶν σας, θά στείλλετε τούς πεθαμμένους στόν παράδεισον, ἀφαιροῦντες κάτι ἀπό τόν πτωχόν λαόν, καί τό νά δημιουργεῖτε διὰ τῆς ὀλεθρίας διδασκαλίας σας, ταπεινόφρονας, δούλους, ραγιάδες, ἐξηυτελισμένους ἀνθρώπους καί ἄνευ θελήσεως μηδεμίαν ἀντίληψιν ἐχόντων περί τῆς φυσικῆς ζωῆς, εἶναι πραγματοποιήσιμον! Τό νά δημιουργήσῃ τις ὁμως ἀνθρώπους ἐλευθέρους, ἀνθρώπους μέ θέλησιν, μέ ἀξιοπρέπειαν, μέ πρωτοβουλίαν, μέ λογικήν εἶναι οὐτοπία!

Τό νά ἀφαιρεῖ τό Κράτος τούς κόπους, τήν ἐργασίαν, τόν ἰδρώτα τοῦ πτωχοῦ λαοῦ, ὑπό τήν πρόφασιν φόρων, πρὸς προστασίαν δῆθεν ἀπό ἐξωτερικόν ἐχθρόν, τόν ὅποιον φροντίζεται νά ἔχετε πάντοτε, εἶναι πραγματοποιήσιμον. Ἄλλά ἐάν σᾶς ὑποδείξωμεν ὅτι καί ὁ ἐσωτερικός μας ἐχθρός εἶναι τό Κράτος καί ὁ ἐξωτερικός μας τόν Κράτος, καί ὅτι θέλωμεν ἐνοῦμενοι ὅλοι οἱ λαοί νά ἐξαρτῶμεν αὐτόν τόν κοινόν ἐχθρόν, αὐτό εἶναι οὐτοπία! Δέν ἐπαρκοῦν στούς διεισθημένους αἱ κατακόμβαι ποῦ ἔκαμαν γιά τούς θεοῦς των, γιά τούς Νόμους των, γιά τās πατρίδας των, καί ζητοῦν ἀκόμη νέα θύματα!

Ἄν σᾶς ὑπακούωμεν τυφλῶς, εἴμεθα πιστοί πολλῖται* ἀλλ' ὅταν σᾶς ὑποδείξωμεν τήν παραλογικότητά σας, γενόμεστε προδότες τῶν Νόμων, τῆς πατρίδος, τῆς θρησκείας.

Καί εάν ἔλθῃ μνιά βάρβαρος φυλή καί μᾶς κατακτήσῃ; Προβάλλουν ὅσοι δέν τούς ἐγνώρισαν, χωρίς νά σκεφθοῦν ὅτι ἕνας λαός ὁ ὁποῖος ἀντελήφθη τήν πραγματικήν ζωήν καί ἔφθασε εἰς τό σημεῖον τοῦ νά συντρίψῃ τό ἐσωτερικόν Κράτος, εἶναι ἀδύνατον νά ὑποκύψῃ εἰς ἐξωτερικόν! Ἀντιληφθέντες τό ἐπαχθές βάρος τοῦ ζυγοῦ τοῦ Κράτους ποῦ ἔχωμεν κολλημένο στό σβέρκο μας, καί συντρίβοντες, πετώντες αὐτό κάτω, εἶναι ἀδύνατον νά δεχθῶμεν νά μᾶς κολληθῇ ἄλλο μέ οἶον-δήποτε βαρβαρικόν ἢ κολακευτικόν χαρακτήρα καί εάν μᾶς παρουσιασθῇ ἢ συ-ντριβεῖ, θά διαλυθῇ μόλις θά θελήσῃ νά μᾶς ἐγγίσει...

Θέλωμε νά δώσωμεν εἰς τόν λαόν νά ἐννοήσῃ ὅλην τήν πλεκτάνην γιά νά μπο-ρέσῃ νά ἰδῇ καθαρά τήν ἀπεχθῆ μορφή τοῦ κλήρου καί τῶν διαφόρων πολιτικῶν μέ τούς ποικίλους τίτλους, καί ὅταν τούς ἰδῇ ἄς φέρει κρίσι δική του καί ἄς φροντίσῃ νά κανονίσῃ τήν ζωήν του, τήν πραγματικήν του τότε ζωήν, κατά τήν ἀρέσκειάν του. Ὁ γεωργός μή εἰμπορῶν νά καταναλώσῃ ὅσα προϊόντα ἐξάγει, ἄς στέλνῃ τὰ περισσεύματα πρός τούς βιομηχάνους τῶν πόλεων, καί αὐτοί ἄς στέλλουν τὰς ἀποτρικὰς, θεριστικές, ἀλωνιστικές μηχανάς καί λοιπά χρειώδη πρός αὐτούς. Δέν ἔχω τήν ἀξίωσιν γιά νά κάμω ἕνα σχῆμα τῆς μελλούσης κοινω-νίας, (1) ἀλλά νά ὑποδείξω μερικά στρεβλά τῆς σημερινῆς καταστάσεως καί νά δώσω μνιά νύξι σ' ἐκεῖνα ποῦ θέλωμε.

Τό νά ἔχετε κραιπάλην, τὰ συμπόσιά σας, τὰ θεατρά σας, τούς βαρβάτους ἵππους σας, τούς θεράπωντάς σας εἶναι πραγματοποιήσιμον. Τό νά ἔχη ὅμως ὁ ἐργάτης, ὁ ἄνθρωπος τήν τροφήν του, τήν κατοικίαν του, τήν εὐημερίαν του, εἶναι οὐτοπία! Τό νά ἐργάζωνται ὅλοι οἱ ἐργάται, ὅλοι οἱ μύρμηγκες, ὅλοι αἱ μέλισσαι εἶναι πραγματοποιήσιμον! Τό νά ἐργασθῆτε ὅμως καί σεῖς οἱ κηφῆνες, οἱ παράσιτοι, εἶναι οὐτοπία! Τό νά κανονίσῃ ὁ παραγωγός καί καταναλωτής ἄν-θρωπος, τήν ἀνταλλαγὴν του μέ ἄλλον παραγωγόν καί καταναλωτήν, χωρίς ἐσᾶς τούς μεσάζοντας παρασίτους εἶναι οὐτοπία. Τό νά ἐπεμβαίνετε ὅμως ἐσεῖς οἱ καταναλωταὶ μόνον, καί νά ἀπογομνώνετε καί τούς δύο παραγωγεῖς εἶναι πραγ-ματοποιήσιμον! Πᾶν ὅτι ἀφορᾷ γιά τήν εὐημερία τοῦ λαοῦ εἶναι οὐτοπία. Πᾶν ὅμως ὅτι ἀφορᾷ γιά τήν ἀπόλαυσίν σας, γιά τήν ἀρπαγήν σας, γιά τό συμφέρον σας, εἶναι θετικιστικόν, πραγματοποιήσιμον! Καί αὐτοὺς τούς Νόμους τῆς ἀρ-παγῆς, τοῦ συμφέροντος, τῆς ἐπικρατήσεώς σας, μᾶς ὤθεῖτε νά σεβασθῶμεν. Αὐ-τούς τούς Νόμους, οἱ ὁποῖοι εἶναι προῖόν τῆς σκλαβιάς, τῆς δουλείας, τοῦ φε-ουδαρχισμοῦ, τῆς βασιλείας καί οἱ ὁποῖοι ἀντικατέστησαν τὰ τερατώδη μαρμά-ρινα εἰδῶλα, εἰς τούς βωμούς τῶν ὁποίων ἐθυσίαζον ἀνθρωπίνους ὑπάρξεις!

Θέλωμεν νά καταξοχίσωμεν ἐντελῶς τήν μᾶσκαν ποῦ φέρετε, γιά νά ἰδοῦν οἱ ἀντιλαμπανόμενοι, ποῖοι κρύπτονται ὑπό τούς διαφόρους τίτλους καί τὰς δι-αφόρους ὀνομασίας ποῦ ἐμοιράσθητε καί νά σχηματίσουν αὐτοί ποῦ θά ἀντιλη-φθοῦν τήν πρωτοπορείαν, τήν ἐμπροσθοφυλακήν, πετώντες καί κρημνίζοντες ἀ-μειλίκτως, πᾶν ὅτι ἐμπόδιο βρῖσκουν μπροστά στόν δρόμο τῆς ζωῆς, καθαρίζο-ντες αὐτόν ἐντελῶς, γιά νά μωρέσῃ καί ὁ λοιπός καχεκτικός λαός νά τόν βα-δίση, ἀνακουφιζόμενος καί δυναμούμενος πλέον, ὡς ἀπηλλαγμένος ἀπό τόν βαρύν ζυγόν σας, ἀπό τὰς προλήψεις καί δυσειδαιμονίας σας.

Θέλωμε τήν ἀνατροπήν ὅλου τοῦ σημερινοῦ δολοφονικοῦ συστήματος· θέλωμε τήν ριζική ἐξαφάνισι, τόσοσ τοῦ ὄζοντος τσομπέ τῶν Ἑβραιοχριστιανῶν, ὅσον καί ὄλους τούς μαχαιροφόρους, τούς ἀποζῶντας ἐκ τοῦ ἰδρώτος τοῦ πτωχοῦ λαοῦ καί ὑπερασπιστάς τῶν διαφόρων κοινωνικῶν παρασίτων. Θέλωμε τήν ἐξαφάνισι τοῦ ἡμερομισθίου καί τοῦ κεφαλαίου, τοῦ πτωχοῦ καί τοῦ πλουσίου, τοῦ ἀρχομέ-νου καί τοῦ ἀρχοντος, τοῦ ζητοῦντος προνόμια καί τοῦ παραχωροῦντος τοιαῦτα.

(1) Ἴδε *Jean Grave. (La Societe futur 3-25).*

Θέλουμε τήν καθάρισιν τοῦ πλανήτου μας ἀπό κάθε βρωμερόν κροκόδειλον, ἀπό κάθε ἐνοχλητικόν κώνωπα. Θέλουμε νά πλύνωμε τόν πλανήτη μας ἀπό κάθε στίγμα βαρβαρότητος.

Δέν θέλωμε πλέον νά φροντίζομε γιά τήν ἀποκατάστασιν τῶν τέκνων ἐνός βασιλέως, προέδρου, στρατάρχου, τραπεζίτου, καί λοιπῶν παρασίτων· ἀλλά γιά τήν ἀποκατάστασιν ὅλης τῆς μελλούσης νά ἔλθῃ γενεᾶς, γκρημνίζοντες ὅλας τάς σημερινάς κλίμακας ποῦ θέσατε. Θέλουμε ἵνα ἡ ἐρχομένη γεννεά εὖρῃ τόν πλανήτη μας, ὄχι ποτισμένον μέ δάκρυα ἀπελπισίας, ἀλλά μέ γέλοια χαρᾶς. Ὅχι κοιλάδα κλαυθμῶνος ἀλλά κοιλάδα εὐημερίας, ζωῆς, ἀπολαύσεως. Ἀνθόσπαρτον καί ὄχι μέ ἀγκάθια.

Θέλωμεν τήν εἰρήνην, τήν ἀρμονίαν καί τήν ἀγάπην νά ἐπικυριαρχήσῃ ἐπί τοῦ πλανήτου μας, καί ὄχι τά σκῆπτρα σας καί τάς ποιμαντικές ράβδους σας. Δέν θέλωμε νά ὑπακούωμεν εἰς κανένα πλέον ἄνθρωπον, ἀλλά μόνον στήν λογικὴν. Ἡ λογικὴ μόνον θέλωμε νά γίνῃ ἡ φυσικὴ ὁδηγός στὸν δρόμο τῆς ζωῆς μας, καί ὄχι οἱ κώδικές σας, οἱ δικασταὶ σας, οἱ δημόσιοι κατηγοροὶ σας. Κανένας δέν θά ἦναι ἄξιός νά κατηγορήσῃ τό δημόσιόν μας, διότι ἔχοντες πλήρη ἐλευθερίαν ἐργασίας καί δικαιώματα ἴσα στήν ζωὴν οἱ ἄνθρωποι, ἔχοντες τήν τροφήν τους, τήν κατοικίαν τους, τήν ἀπόλαυσίν τους· θά προσπαθοῦν νά ζοῦν ἐν ἀξιοπροπέϊα καί ὄχι νά βγάξῃ ὁ ἕνας τὰ μάτια τοῦ ἄλλου, ὅπως σήμερον μέ τὰ διηρημένα συμφέροντα· αὐτὰ ὅλα θά ἐκλείψουν. Χωρίς νά προσθέσομε μία καλλητέρα ἀνατροφή, μία μεγαλειτέρα ἀνάπτυξιν τῶν ἱκανοτήτων τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία θά τοῦ προμηθεύσῃ μεγαλειτέρας ἀπολαύς, καί τάς ὁποίας δέν θά ἀποφασίσῃ ποτέ νά τās χάσῃ καί νά βυθίσῃ τόν ἑαυτὸν του εἰς μίαν περιφρόνησιν, εἰς μίαν πατωτεϊνήν λύπην πράττων ἕνα φόνον.

Ἢκούσατε ποτέ ἐργάτην τινα νά κλέψῃ τήν ἐργασίαν τοῦ ἄλλου; ὄχι βεβαίως. Καί ἐάν ὑπάρξῃ τοιοῦτος τις, ἡμεῖς εἰμποροῦμε πολὺ καλλητέρα, καί διὰ τῆς λογικῆς, νά τόν βάλωμε στήν θέσιν του παρά σεῖς μέ τούς κώδικάς σας. Θέλουμε νά συνάξωμε ὅλους τούς κώδικας -ἀπό τόν δεκάλογον τοῦ Μωϋσέως μέχρι τῶν σημερινῶν δυσσεκατομμυριολόγων- καί νά τούς μεταχειρισθοῦμε ὡς ἔναυσμα διὰ νά κάψωμε τό σημερινόν σας ἀπάνθρωπον σύστημα, χωρίς νά ρίψωμε οὔτε μνιά ματιὰ ἐάν αὐτοὶ προέρχονται ἀπό Μοναρχικούς, Δημοκράτας ἢ Σοσιαλιστάς. Μᾶς εἶναι ἐντελῶς ἀδιάφορον ἀπό ὁποιους καί ἂν φαμπρικαρισθῆκανε. Ἐνα μόνον μᾶς ἐνδιαφέρει: πῶς νά μὴ περιωθῆ ἔστω καί τό ἐλάχιστον σημεῖον τῆς ἀποτροπαίου διελευσεώς σας ἐκ τοῦ πλανήτου μας καί φέρεῖ ἐνόχλησιν στήν μέλλουσαν γεννεάν.

Φρίκη σᾶς καταλαμβάνει ὅταν ἀκούσετε κοινωνίαν νά ζῆσῃ χωρὶς δικαστάς, σπιούνους, δημίους, ἀστυνόμους, ὑπουργούς κτλ. Ἀλλά δέν γνωρίζετε ὅτι μία πραγματικότης, μία θετικότης, δέν ἔχει ἀνάγκην ἀπό κανένα φύλακα, ἀπό κανένα σπιούνον, δῆμιον, ὑπουργόν, διαχειριστὴ κτλ. καί ὅτι ἡ ἀπλουστάτη ὑπαρξις ἐνός ἐξ αὐτῶν μαρτυρεῖ οὕτοίαν;

Ποῦ εἶναι αἱ παρελθοῦσαι ἰσχυραὶ Μοναρχίαι; δέν ἦσαν οὕτοπια καί ἐξηλήφθησαν; Δέν τείνουν τὰ συντάγματά σας στήν ἐξαφάνισιν ἀπὸ τούς δημοκράτας; Δέν τείνουν ἡ Ἀμερικανικὴ, ἡ Γαλλικὴ δημοκρατίαι στήν ἐξαφάνισιν; (1) Κάθε πράγμα ποῦ συγκρατεῖται διὰ τῆς βίας, μέ κατασκόπους, μέ μαγιονέτες, μέ φυλακάς, μέ λαιμητόμους κλπ. δέν εἶναι οὕτοπια; τόσον σᾶς ἀπετύφλωσεν ἡ ἀπληστία τῆς ἀρπαγῆς, ὥστε νά μὴ διακρίνετε τήν οὕτοπιαν ἀπὸ τόν θετικισμόν; Ἀλλ' ἐάν εὐρίσκεσθε εἰς τόν θετικισμόν, πρὸς τί ὁ ἀνάσος φόβος τῆς ἐπανα-

(1) Ρίξτε μνιά ματιὰ στή Γαλλία καί ἰδέτε πῶς παραπαλεῖ ἔτοιμος νά πέσῃ καί νά τούς σύρει ὅλους μέ τό σύστημά τους μαζί ὅπως καί τούς φεουδάρχας.

στάσεως; ή πραγματικότητα μπορεί να φοβηθῆ ποτέ από τήν άβεβαιότητα, ή άλλη-θεια από τό ψευδος, ή δικαιοσύνη από τήν άδικίαν, ή λογική από τήν παραλο-γικότητα; Μήπως δέν είναι επειδή έχετε μέ τό μέρος σας τήν άβεβαιότητα, τό ψευδος, τήν άδικίαν, καί τήν παραλογικότητα, ποῦ προσπαθεῖτε,διά τῆς βίας άφ'ένός, μέ καλοπληρωμένους καί χορτάτους έπιστήμονας άφ'έτερου,νά μάς πεί-σετε, ότι όλα τά άλλα είναι οὔτοπία, καί μή έχοντες πάλιν πεποιθῆσι σ'αυτήν τήν βίαν καί τήν πειθῶ, λαμβάνετε τάς μεγαλειτέρας προφυλάξεις, εκ φόβου μή σᾶς άντιληφθῶμεν καί ρίπτοντες τήν μάσκα, σᾶς επαναστατήσωμεν;

Μήπως δέν έννοήσαμεν ότι εάν δέν εξήρχοντο οί σοσιαλισταί θά καταλαμβάνετε έσεεις οί ίδιοι τάς θέσεις των, για να κατευνάσετε τήν επανάστασιν, δί-δοντες εις τόν λαόν θάρρος, ύπομονήν καί έλπίδα; Καί όταν έδατε στήν Άγγλί-αν τούς μεταλλωρύχους εξηγγυμένους καί έτοιμους εις επανάστασιν,δέν έπεύ-σατε εκ τοῦ φόβου σας, σείς οί ίδιοι οί άστοί καί εξητήσατε να σᾶς δώσουν 30 βουλευτάς, τούς όποίους έτιτλοφορήσατε Έργατικούς καί κατευνάσατε τά πλήθη δι'αυτοῦ τοῦ δόλου, στα όποια άνεπετρώθη νέον θάρρος, νέα έλπις; Άλλά θά μπορεῖτε να άπατάτε αυτά τά άσυνειδητα πλήθη -τά όποια δέν εγνώρισαν τήν έλ-λειψιν τῶν γνώσεων των, άφηρημένα ως είναι στήν συγκράτησιν τῶν θέσεων των, καί νομίζοντα ως μόνον προορισμόν τό φάγωμα, τό κένωμα καί τόν ύπνον...άπα-ράλλακτα όπως καί οί Έσκιμῶοι- μέχρι τινός σημείου άκόμη. "Όταν όμως σχη-ματισθῆ ή επαναστατική ενεργός μειονοψηφία, καί αισθανθῆ άρκετά ισχυράν έ-αυτήν ή κατάλληλον μίαν περιστασιν όπως δώσει τό τελευταίον πλήγμα στο σύ-στημά σας, έστε τότε πλέον ή βέβαιοι ότι αυτά τά πλήθη ποῦ άπατάτε σήμεραν διά μυρίων τεχνασμάτων, αυτά τά ίδια θά επιπέσουν εναντίον σας, μέ τόσην ά-γριότητα μέ όσην άσυνειδησίαν άπατώνται σήμεραν.

Καί τί προϊόντα μποροῦν να μάς παρέξουν αυτά αι στρατιαί τῶν βουλευτῶν, ύπουργῶν, πρωθυπουργῶν καί εν γενει όλων τῶν διαχειριστῶν; Τό να συνέρχονται καί να συσκέπτονται τίνι τρόπῳ θά μπορέσουν να κατασκευάσουν ευνοϊκότερους Νόμους για τά συμφέροντα τῆς τάξεως των, τῆς επικρατήσεως των, τούς όποίους όφείλομεν να ύπακούωμεν; ή τό να σκέπτονται μέ τί τρόπο θά μπορέσουν να βάλ-λουν νέους φόρους, νέας άφαιμάξεις, άμέσους ή έμμέσους; ή τό να παίξουν αυ-τό τό γελοϊον παιχνίδι τῆς λεγομένης Διπλωματίας; ή τό να ξεχωρίζουν άλλους, από τόν λαόν, για τή λαιμητόμο καί άλλους για τάς ειρκτάς; Παράγουν άλλα προϊόντα εκτός αυτοῦ τοῦ ειδους; Έχωμεν άνάγκην αυτῶν τῶν προϊόντων των, αυτῆς τῆς λεγομένης των επιστήμης; "Όχι βέβαια! "Όταν πρόκειται για τάς ά-νάγκας τῆς ζωῆς μας,ήμεεις οί ίδιοι γνωρίζομεναυτάς πολύ καλλήτερα από αυτοῦς.

Πρέπει τάχα να ύπάρχουν βουλευταί για να λιθοστρωθῆ ένας δρόμος; ή αν δέν ύπάρχουν ύπουργοί, πρωθυπουργοί καί λοιποί παράσιτοι, μόνον μέ τούς μη-χανικούς εργάτας, θά άρνηθοῦν αι άτμομηχαναί να κινηθοῦν; ή ή συγκομιδῆ δέν θά γίνῃ πλουσία εάν εκλείψουν αυτοί; Ποῦ μάς χρειάζεται ή επέμβασις των;για να σκέπτονται τά ανω ως ειπαμε άχρηστα καί βλαβερά εις τήν εν γενει ζωήν μας; Καί όταν πρόκειται για χρησίμον τι, γιατί να βάζωμεν άλλους να σκέπτο-νται για μάς, οί όποιοι θά προσπαθήσουν βεβαίως να επωφεληθοῦν περισσότε-ρον εκ τῆς αδυναμίας μας, προς βλάβην μας; Γιατί τότε κρατῶμεν τό μυιαλό μέ-σα στας κεφαλās μας; πῶς θά τό αναπτύξωμε για να σκέπτεται καί να ενεργεί ε-άν φοβούμεθα μή παρεκτραπῶμεν; Άλλά τότε γιατί για να συνειθίσῃ τό παιδί σου να περπατῆ καί να εισαι πγιδό ασφαλισμένος ότι δέν θά πέση δέν περπατεῖς εσύ στον τόπον του; τό δίδεις κάποιον στήριγμα θά ειπής, τό παιδί σου ή ευρί-σκειται ή μητέρα πλησίον του πάντοτε καί προσέχει' αλλά μήπως καί ήμεεις ενερ-γοῦντες κατ'αυτόν τόν τρόπον, δέν δίδωμε στον λαόν τό μεγαλειτερον στήριγμα τόν καλλήτερον οδηγόν, τήν Λογικήν;

Δέν αναγνωρίζετε άκόμη ότι εισθε περιττοί καί βλαβεροί μάλιστα,στήν κοι-νωνίαν; ή δημιουργοῦντες έχθρούς καί φανατίζοντες τά πλήθη, νομίζετε ότι δεικνύετε χρησιμότητά τινα, τιθέμενοι ως φρουροί δῆθεν τῆς πατρίδος; Άλλά

δέν βλέπετε πλέον ὅτι οἱ λαοὶ δέν θέλουν ἐχθρούς, ὅτι ἔσβυσαν τὰ παρελθόντα, δέν εὐχαριστοῦνται στά παρόντα, καί θέλουν νά βαδίσουν Ὑψηλοὶ στό μέλλον; Γιατί τάς ἐπιθέσεις ποῦ ἔκαμαν οἱ πρόγονοί μας στούς ἄλλους λαούς τάς ἀναφέρετε ὡς δόξαν, ἐκείνας δέ ποῦ ὑπέστησαν, ὡς βαρβαρότητα; πρέπει λοιπόν γιά τάς πράξεις τῶν προγόνων μας, ἵνα ἡμεῖς οἱ σημερινοὶ λαοί, διαιωνίζουμε τή μίση καί τό ἀλληλοφόνημα, ἔχοντες ἐσᾶς ἐπί κεφαλῆς διὰ νά τὰ ὑποδαυλίζετε, ἀντλοῦντες νέα κέρδη καί ὠφελείας ἀπό τή μίση μας, καί ἡμεῖς νέαν ἀθλιότητα καί θάνατον; Βεβαίως ὄχι* παρῆλθε καί αὐτῶν ἡ ἐποχή. Καί τί σχέσιν ἔχει γιά μᾶς τούς λαούς, τούς ἐργάτας, τούς ἀποκλήρους, ἡ ἀφηρημένη λέξις Πατρίς, μέ τήν ζωήν; ὅταν ἀφαιροῦντες τό μητρικόν δίκαιον, καταρίψατε τήν μητρίδα καί ἐθεσπίσατε σεῖς οἱ μυστακοφόροι, τό πατρικόν, ἔπαθε τίποτε ἡ ζωή ἐκ τῆς ἀλλαγῆς αὐτῆς τῶν λέξεων: Μητρίς-Πατρίς; ὄχι βεβαίως* καί ἐάν συνέτεινε μόνον αὐτή ἡ ἀλλαγή εἰς τήν ὑποδούλωσιν τῆς γυναικός καί τοῦ ἐργάτου, ἰδοῦ ἔρχεται ὁ Ἄνθρωπος νά ἐπιδιορθώσῃ τό λάθος τῶν κτηνανθρώπων, διὰ τῆς καταλύσεως καί τῆς δευτέρας καί νά δώσῃ δικαιώματα ἴσα εἰς ὄλους, ἢ μᾶλλον νά καταλύσῃ κάθε ἴχνος ἐπικυριαρχικόν.

Θέλουμε νά καταρίψουμε ὅλας αὐτάς τάς διεστραμένas ἀντιλήψεις σας, ὅλας τάς δηλητηριώδεις διδασκαλίας σας, ὅλας τάς παραλόγους θεωρίας σας. Θέλουμε νά δημιουργήσουμε ἀνθρώπους ὠφελίμους, μέ ὀρθάς ἀντιλήψεις καί μέ στερεάς βάσεις. Θέλουμε ἀνθρώπους σκεπτομένους καί ἐνεργοῦντας μέ τὰ μυιαλά τους, κινουμένους καί ζῶντας κατά τήν θέλησίν των. Θέλουμε ἀνθρώπους μέ δική τους κρίσι μέ δική τους θέλησι, μέ δική τους πρωτοβουλία καί ὄχι οὐραγοτάγκους μέ λάρυγγα παπαγάλου. Ἄρκεῖ πλέον αὐτό τό ἄγριον καί ἀπάνθρωπον καρναβάλι!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄

Αὐτοὶ οἱ Ἄναρχικοὶ ζητοῦν πράγματα ὥραϊα μὲν, ἀδύνατα ὅμως καὶ ἐπικίνδυνα πρὸς τὸ παρόν. Αὐτὴ εἶναι ἡ κρίσις τῶν σοσιαλιστῶν ὄχι τῶν ἐργατῶν τοιούτων καὶ μερικῶν ἄλλων φαντασιοπλήκτων, ποῦ παρεχώρησαν τὰς κεφαλὰς των γιὰ νὰ τὰς χρησιμοποιήσουν οἱ ἀρχηγοὶ γιὰ ντολμάδες, ἀλλ' αὐτῶν τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων. Γιατί μόνον αὐτοὶ εἶναι ἀρμόδιοι νὰ φέρουν κρίσεις στὰ συνέδρια των (στὰς οἰκουμενικάς συνόδους των) καὶ ὅ,τι ἀποφασίσουν οἱ ἀρχηγοί, μέ ἄλλα λόγια οἱ πατέρες, οἱ λοιποὶ πιστοὶ ὀφείλουν νὰ τὸ σεβασθοῦν, ἔστω καὶ ἂν ἀπεφασίσθη αὔξησις νηστείας... Ὠρίστε προτεινομεν νὰ φέρωμεν αὐτὴν τὴν μεταρύθμισιν καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπωθοῦν. Καὶ διατί; διότι δέν πιστεύουν εἰς ἄλλο τι παρὰ τὴν ἐπανάστασιν. Καὶ μ' αὐτὴν τὴν δικαιολόγησίν των νομίζουν ὅτι ἐκτύπησαν τὸν Ἄναρχισμόν, ἐνῶ πραγματικῶς κτυποῦν τὴν σάν τὸν ἀερόμυλο στὸν ἴδιο κύκλο στρεφομένην φαντασίαν των. Μεταρύθμισις, δηλαδή: ἐάν ἡ μηχανὴ ποῦ μᾶς θρυμματίζει, μᾶς φαίνεται βαρειά, νὰ τὴν ἐλαφρύνουν ὀλίγον. Μεταρύθμισις δηλ: μετατροπὴ, μετάθεσις τοῦ κακοῦ σέ πονεῖ τὸ μάτι σου νὰ τὸν μεταθέσσουν στὸ πόδι σου! Ἐάν ἄντι νὰ ἐρωτησοῦν γιὰτί ἀπωθοῦν αὐτὴν τὴν μεταρύθμισιν, ἐρωτοῦσαν γιὰτί οἱ ἀναρχικοὶ εἶναι ἐπαναστάται, αὐτὸ θὰ τοὺς ἔφερε νὰ ἀνακαλύψουν ὅπως διαφορετικὰς ἰδέας καὶ τότε θὰ ἔφερον καὶ ὅπως διαφορετικὴν γνώμην (ἴσως νὰ μὴ τοὺς συμφέρει).

Ὅχι κύριοι, δέν θέλωμε κανένα πλέον νὰ ἐπιφορτῶμεν γιὰ νὰ ἐνεργήσῃ καὶ νὰ σκεφθῇ γιὰ μᾶς. Σεῖς οἱ ὅποιοι λέγετε ὅτι θέλετε τὴν γενικὴν ἐλευθερίαν (ὄχι ἐννοεῖτε τὴν ἀτομικὴν) γιὰτί λυπεῖσθε καὶ τρέμετε στὴν παντελεῖ ἔξαφάνισι τοῦ σημερινοῦ καθεστῶτος; Τὸ Κράτος σας λέγεται ὅτι θὰ εἶναι μνιάσκια Κράτους, καὶ ὅτι ἡ προσπάθειά σας θὰ εἶνε νὰ ἐξασφαλίσετε τὴν ἐλευθερίαν εἰς ὅλους, συμμορφούμενοι πάντοτε μέ τὴν γενικὴν θέλησιν. Δηλαδή θὰ εἶναι μία τυραννία τῆς πλειονοψηφίας, τὴν ὁποίαν ἡ μειονοψηφία θὰ εἶνε ὑποχρεωμένη νὰ ὑποφέρει. Ἄλλὰ τί μέ μέλλει ἐμένα τὸ ἄτομον, ποῦ εὔρεθην μέ τὸ μέρος τῆς μειονοψηφίας ἐάν ἡ τυραννία (ἔστω καὶ ἐλαφρά παντοτε ὅμως τυραννία) προέρχεται ἀπὸ τὴν πλειονοψηφίαν ἢ ἀπὸ ἓνα μόνον; ἢ πρέπει νὰ κύψω μοιρολατρικῶς, πρὸ τῆς πλειονοψηφίας, διότι ὡς τοιαύτη ἔχει δίκαιον; ἀλλ' ὁ Γαλιλαῖος δέν ἦτο μόνος ποῦ εἶχε δίκαιον ἀπέναντι ὄλων; Καὶ διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ, ἔστω αὐτό, νομίζετε ὅτι δέν ὑπάρχει ἀνάγκη ἐπαναστάσεως; ποῦ καὶ πότε ἠλλάξε πόλιτευμα ἄνευ αὐτῆς; ἢ Πορτογαλλία θὰ ἐγένετο δημοκρατία; Ἄλλ' ἀφοῦ ἡ ἐπανάστασις εἶναι ἀναπόφευκτος, ἀφοῦ θὰ διατρέξωμεν αὐτὸν τὸν κίνδυνον, δέν ὑπάρχει κανένας λόγος νὰ ἀφήσωμεν ἔστω καὶ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ἐπικυριαρχίας. Δέν ὑπάρχει κανένας ὁρος μεταξὺ Κράτους καὶ ἀτομικῆς ἐλευθερίας! Ὅχι! Γι' αὐτό θέλωμε τὴν παντελεῖ ἔξαφάνισι αὐτοῦ μετὰ τῆς σκιάς του.

Δέν θέλωμε κανέν ἐνθῦμιον νὰ κρατήσωμεν ἐξ αὐτοῦ, διότι εἴμεθα πλέον ἢ βέβαιοι, ὅτι θὰ μᾶς φέρῃ λύπην καὶ βάρος περισσότερον, μ' ὅσα εὐγενῆ καὶ ἀγγελικά αἰσθήματα καὶ ἐάν εἴσθε παραγεμισμένοι ἐσεῖς ποῦ θὰ ἐλαφροδιοικήσετε. Ἀποτροπιαζόμεθα τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὄσσην ἐλαφρὰν καὶ ἂν τὴν λέγετε αὐτὴν, μᾶς προκαλεῖ πάλιν μίαν αὐτόματον ἐπανάστασιν, ἀπαράλλακτα ὅπως τὸ ἐμετικὸ φέρνει τὸ ξέραςμα...

Ἄλλὰ ἡ ἐπανάστασις θὰ κάμῃ θύματα, θὰ χύσῃ αἵματα, καὶ ἡμεῖς θέλωμε νὰ τὰ ἀποφύγωμε αὐτά. Αὐτὸ εἶνε μιά ὥραϊα δικαιολόγησις. Σ' αὐτὸ συμφωνῶ. Τὸ νὰ θέλῃ τις νὰ ἀποφύγῃ τὴν αἵματοχυσίαν, τὸ νὰ θέλῃ νὰ ὀλιγοστεύσῃ τὴν ἀθλιότητα κτλ. αὐτὸ ἀποδεικνύει ἀνθρώπων ἔχοντα αἰσθήματα εὐγενῆ. Ἄλλ' ὅταν πρό-

κειται να παλαίση τις έναντίον της σημερινής κοινωνικής καταστάσεως πρέπει τάχα να αποφεύγη τοῦ να βοηθήσῃ αὐτούς τούς καθημερινῶς εὐρίσκοντας τὸν θάνατον, μετὴν πρόφασιν μιᾶς ὑποθετικῆς βαθμιαίας καλλητερεύσεως;

Καί ἡμεῖς δὲν θέλωμε τὴν αἵματοχυσίαν, καὶ ἡμεῖς δὲν θέλωμε θύματα, καὶ ἡμᾶς δὲν μᾶς εὐχαριστεῖ τὸ αἵματοκύλισμα, ἀλλὰ πιστεύετε ὅτι, καὶ ἡ εἰρηνική διεκδικήσις τῆς βαθμιαίας καλλητερεύσεως, δὲν ἔχει περισσότερα θύματα; Πόσαι κραυγαὶ πόνου δὲν ὑψοῦνται κάθε στιγμῆν, χωρὶς τίποτε νὰ γίνῃ γιὰ νὰ μετριάσῃ τοὺς πόνους των, χωρὶς κανέν διάβημα νὰ γίνῃ πρὸς ἐκείνους ποῦ προξενοῦν αὐτούς τούς πόνους! Πόσοι δυστυχεῖς πνίγονται χωρὶς ν' ἀφίσουν τὴν παραμικρὰν φωνήν!

Κάθε ὥρα, κάθε λεπτόν τῆς ζωῆς, πόσαι καρδίαι, πόσαι ὑπάρξεις δὲν θρυματίζονται, δὲν κατασπαράσσονται ἀπὸ τὴν ἀσυνειδησίαν τῶν ἐξουσιαζόντων, χωρὶς καὶ ἡμεῖς, ποῦ ὑποφέρωμεν ἀπ' αὐτούς τούς πόνους καὶ τρίζουμε τὰ δόντια μας ὅταν ἀκούωμεν τὰς γοεράς κραυγὰς των νὰ ξεσχίζου τὴν καρδίαν μας, νὰ μπορούμε, νὰ ἔλθουμε εἰς βοήθειάν των, δεμένοι ὡς εἴμεθα μετὸς θεσμούς, μετὸς νόμους καὶ μετὴν ὀλεθρίαν οικονομικὴν κατάστασιν! Ἄλλ' ἀποῦ κλείετε τὰ μάτια σας γιὰ τὰ θύματα τῆς βαθμιαίας καλλητερεύσεως, γιὰτί αἰσθάνεσθε φρίκην γιὰ τὰ φανταστικά θύματα τῆς ἐπαναστάσεως; διότι συγγενεύετε περισσότερον μ' ἐκείνους; ἀλλὰ τότε, ἐδῶ πάλιν χωριζόμεθα, καὶ ἡμεῖς συγγενεύομεν καὶ ἐνδιαφερόμεθα πολὺ περισσότερον γιὰ τούς ἄλλους καὶ θέλωμε ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον νὰ παύσῃ αὐτὸς ὁ ἀλληλοσπαραγμὸς τῶν κτηνανθρώπων γιὰ νὰ ἀφανῆ ὁ ἄνθρωπος.

Καὶ ἡμεῖς θέλωμε νὰ ἀποσπάσωμεν αὐτὰ τὰ θύματα ἀπὸ τὸ Κοινωνικόν τέρας! καὶ θὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς ἐάν βλέπαμε νὰ μετριάσῃ τὸ κακόν, μετὴν κίνδυνον ἀκόμη νὰ ἰδοῦμε ἀπομακρυνομένην τὴν πλήρη πραγματοποιήσιν ἐκείνων ποῦ θέλωμεν, ἐάν μπορούσατε νὰ μᾶς ἀποδείξετε τὴν ἀποτελεσματικότητά των προτεινομένων σας φαρμάκων. Ἄλλ' ἔως σήμερα δὲν κάματε τίποτε παρὰ νὰ ἀπατᾶτε μετὰ μιν ψεύτικη ἐλπίδα ἐκείνους ποῦ ὑποφέρουν καὶ νὰ ἀργοπορεῖτε, νὰ ὀπισθοδρομεῖτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ἀπόκτησιν τῆς συνειδήσεώς των, βοηθοῦντες τὸ Κράτος στὸν ἀσυνειδητὸν δρόμον του, νὰ καταθρυματίζει ἀκαταπαύστως τὰς συνειδήσεις καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου!

Σφετεριζόμενοι τὴν γῆν μας, τὴν ἐργασίαν μας, τὸν ἰδρώτα μας, τὴν ὑπαρξίν μας· ἐκμεταλλευόμενοι τὰς συζύγους μας, τὰ τέκνα μας, τὰς ἀδελφάς μας, τὴν ἀμάθειάν μας, ἔρχεσθε σεῖς στὸ μέσον μετὰ τὰ ὑστερικά σας αἰσθήματα καὶ φωνάζετε, δῆθεν ὡς θέλοντες νὰ ἀποφύγετε τὴν αἵματοχυσίαν: συσσωμαθθεῖτε καὶ ζητήσετε τὰ δικαιώματά σας νομίμως, ἀνθρωπίνως!

Ἄλλὰ ἀπὸ πγιοῦς νὰ τὰ ζητήσωμε νομίμως καὶ ἀνθρωπίνως; καὶ τὰ ἀφῆρσαν αὐτοὶ νομίμως, τὰ οἰκοδομηθήσαν ἀνθρωπίνως; Καὶ στὴν πρώτην, δευτέραν, χιλιεστίην, δυσεκατομμυριοστίην ἔστω ζήτησιν θὰ μᾶς τὰ προσφέρουν σάν Ἄγιο-βασιλιάτικο δῶρον; Τί γελοῖοι ποῦ εἴσθε! Ἄλλ' ἀμφιβάλλω αὐτὸ νὰ τὸ πιστεύετε σεῖς οἱ ἴδιοι.

Καὶ πῶς θὰ κατωρθωθῇ;

Διὰ τῆς Νομίμου ὁδοῦ! μ' ἓνα κομμάτι ψῆφο.

Καὶ ποῦ; Σὲ μινιά κοινωνία ποῦ ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀτόμου εἶναι περιορισμένη ἀπὸ τὸν κάτοχον τοῦ χρήματος! σὲ μινιά κοινωνία ποῦ τὸ πᾶν πληρώνεται, ποῦ τὸ πᾶν πωλεῖται! Σὲ τέτοια κοινωνία μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ νόμιμος δράσις, ἀνωτέρα ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ κατέχει τὸ χρήμα; Σὲ μινιά κοινωνία ποῦ τὸ πᾶν εἶναι ὑποτεταγμένο στὴν δύναμιν τοῦ χρήματος, δὲν θὰ εἶναι ἡ νομιμότης καὶ ἡ ἰσχὺς σ' ἐκεῖνον ποῦ τὸ κατέχει; Δὲν θέλετε νὰ ἐννοήσετε καὶ σεῖς ὅτι βλάπτετε περισσότερον διὰ τῆς τεχνητῆς ρητορίας σας πρὸς τὰ πλήθη (ὄχι βεβαίως γιὰ νὰ πληρωθεῖτε μόνον μετὰ χειροκροτήματα...) ὠθοῦντες αὐτὰ στὴν ἐγκαρτέρησιν διὰ

τεχνιτών ἐλπίδων;

"Ἐχουμε πλήρη πεποίθησι ὅτι οἱ προνομιούχοι δέν θά ἐνδώσουν ποτέ ἄνευ βί-
ας. Τό πᾶν μᾶς ἀποδεικνύει ὅτι ἡ κοινωνική ὀργάνωσις μᾶς ὀδηγεῖ σ' ἓνα κατα-
κλισμό, ποῦ δέν εἶνε δυνατόν κλείντες τά μάτια νά τόν ἀποφύγωμε καί ὅτι
δέν ὑπάρχει ἄλλη διέξοδος, παρά νά προετοιμασθῶμεν καί ὅταν ἐκραγῇ νά φέρω-
μεν ὅσον τό δυνατόν περισσοτέραν ὠφέλειαν.

"Ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει ὅτι αἱ ἐπαναστάσεις γίνονται πάντοτε ἐκ μιᾶς
μειονοψηφίας, αἰσθανομένης τόν σκοπόν ποῦ θέλει νά φθάσῃ καί ἡ ὁποία δίδει
τήν ὠθησιν καί τόν χαρακτήρα εἰς αὐτήν, τῶν λοιπῶν παθητικῶν καί ἀδιαφόρων,
συμμορφουμένων πρὸς τήν νέαν ζωὴν ποῦ ἐχάραξαν οἱ ἐπαναστάται. Αὐτήν τήν
μειονοψηφίαν διὰ τῆς διαδόσεως τῶν ιδεῶν μας θέλωμε νά σχηματίσωμεν.

"Ἄλλως τε ἐάν τώρα εἰς τόν καιρόν τῆς σχετικῆς ἡσυχίας ποῦ διερχόμεθα,
δέν διαδύσωμεν τήν ἀλήθειαν, ἀφυπνίζοντες τά ἄτομα, πότε θά τό κάμωμεν; "Ο-
ταν θά ἀνάψῃ ἡ Ἐπανάστασις εἰς ὁλόκληρον τήν Εὐρώπην, μέσα στήν κάπνην τῶν
ὀδοφραγμάτων ἢ στά ἐρείπεια αὐτῆς;

Πρέπει νά ἔχωμεν τήν ἀπόφασιν παρμένην καί τήν θέλησιν ἀκλόνητον ἐκ τῶν
προτέρων γιά νά τήν ἐκτελέσωμεν, διότι τότε δέν θά εἶνε πλέον καιρός συζη-
τήσεων ἀλλά δράσεως.

"Ἰδαμε τās προηγουμένας ἐπαναστάσεις εἰς τήν Γαλλίαν τοῦ 1848 καί 1870.
Ἡ ἀριστοκρατία τότε ἐγνώριζε τί ἔπρεπε νά κάμῃ τήν ἡμέραν ποῦ ὁ λαός θά ἀ-
ναποδογύριζε τήν Κυβέρνησιν. Ἐγνώριζε ὅτι ἔπρεπε νά ὀπλίσῃ τούς μικρο-
αστούς καί ἔχουσα τὰ κανόνια, τήν συγκοινωνίαν καί τό χοῦμα θά ἀπέλυε αὐ-
τούς καί τούς μισοφόρους τῆς ἐναντίον τῶν ἐργατῶν, τήν ἡμέραν ποῦ θά τολ-
μοῦσαν νά διεκδικήσουν τὰ δικαιώματά τους. Ἄλλ' ὁ λαός δέν ἐγνώριζε τίποτε
καί ἐπανελάμβανε ἡλιθίως μαζί μέ τούς ἀστούς καί μικροαστούς εἰς τήν ἐπα-
νάστασιν τοῦ 1848: δημοκρατία καί γενική ψηφοφορία· εἰς δέ τήν τοῦ 1870 ἐ-
φώναζε μαζί μέ τούς μικροαστούς ὄλος ὁ ἐργαζόμενος πληθυσμός: Κομμουνά! ἀλ-
λά καί πάλιν δέν εἶχον καμμίαν σαφήν ἰδέαν τί ἔπρεπε νά κάμουν γιά νά λύ-
σουν τό ζήτημα τοῦ ἄρτου καί τῆς ἐργασίας. Ἐπρεπε νά κατασχέσουν ὅλα τὰ βιο-
μηχανικά ἐργαστήρια ἐν ὀνόματι τῆς Κομμούνας; Ἐπρεπε νά καταλάβουν τās οἰ-
κίας καί νά τās κηρύξουν δημοσίας; Ἐπρεπε νά κατασχέσουν τās ζωτροφάς καί
νά ὀργανώσουν τόν σιαιτισμόν, κτλ. ἐξ ὧν αὐτῶν δέν εἶχον καμμίαν ἀκριβή
ιδέαν.

Ἀπό τήν διάδοσιν λοιπόν τῶν ιδεῶν μας ἐξαρτᾶται ἡ παρούσα καί ἡ μέλ-
λουσα ἐνέργεια, ἵνα τήν ἡμέραν τῆς ἐπαναστάσεως ὅταν οἱ συνεργατικοί, οἱ σο-
σιαλισταί καί ὅλα τὰ ἄλλα χρώματα θά τρέχουν εἰς τήν Βουλὴν γιά νά βγάλουν,
συζητοῦντες, τὰ διατάγματα τῶν, ἡμεῖς οἱ ἀναρχικοί νά τρέξωμεν, ὠθοῦντες καί
τόν λαόν, νά καταλάβωμεν στόν τόπον τὰ ἐργοστάσια, τās οἰκίας, τās σιταπο-
θήκας, ἐν συντομίᾳ ὄλον τόν κοινωνικόν πλοῦτον, τήν γῆν, καταστρέφοντες κά-
θε παληόχαρτο καί ὀργανοῦντες εἰς κάθε κοινότητα, εἰς κάθε ὄμιλον τήν παρα-
γωγὴν καί τήν κατανάλωσιν.

Ἡμᾶς σήμερον μᾶς ἐνδιαφέρει νά ὀρίσωμεν τόν σκοπόν ποῦ θέλωμε νά φθά-
σωμε, καί νά τόν σημειώσωμε μέ λόγους καί μέ πράξεις, κατά τρόπον ὥστε νά
τόν κάμωμε λαϊκόν, ἵνα τήν ἡμέραν τῆς ἐπαναστάσεως ἐξέρχεται ἐξ ὧν τὰ στό-
ματα. Διότι ἐάν ἡ μειονοψηφία ποῦ θά ὀράσῃ θά βλέπῃ καθαρῶς τόν σκοπόν, ὁ-
πολὺς ὅμως πληθυσμός θά εὐρεθῇ ἐντελῶς στρεβλωμένος ἀπό τόν τύπον τόν ἀστο-
κρατικόν, τόν φιλελεύθερον, τόν συνεργατικόν κλπ. καί γι' αὐτό ὀφείλομεν νά
ἐργασθῶμεν μ' ὅλας τās δυνάμεις μας ὅπως καλλιεργήσωμεν τό ἔδαφος, ἵνα μή εὐ-
ρωμεν πολλὰς δυσκολίας, ἀπό σήμερον.

Διότι ἐάν ὁ κοινωνικός πλοῦτος μείνῃ στās χεῖρας μερικῶν ποῦ τὰ κατέχουν
σήμερον, ἐάν τὰ ἐργοστάσια, τὰ ναυπηγεῖα, καί λοιπά βιομηχανικά ἐργοστάσια
μένουν πάλιν ὡς ἰδιοκτησία τῶν παραφεντάδων, ἐάν οἱ σιδηρόδρομοι, τὰ μέσα
μεταφορᾶς, μένουν στά χέρια τῶν ἐτατριῶν, ἐάν αἱ οἰκίας καί λοιπά κτίρια
μένουν ὡς ἰδιοκτησία τῶν σημερινῶν ποῦ τὰ κατέχουν, ἀντί ὅλα αὐτά νά κατα-
ληφθοῦν ὡς ἐκραγῇ ἡ ἐπανάστασις καί νά τεθοῦν εἰς τήν διάθεσιν τῶν ἐργατῶν:

του λαού: εάν οί επαναστάται δέν καταλάβουν τās τροφάς καί τās αποθήκας τών πόλεων καί δέν οργανώσουν νά τά θέσουν εις τήν διάθεσιν εκείνων ποῦ θά τά ἔχουν ανάγκην· εάν ἡ γῆ μείνη ὡς ιδιοκτησία τών τραπεζιτῶν καί τών τοκογλύφων καί εάν τά μεγάλα ἀκίνητα δέν παρθοῦν ἀπό τούς ιδιοκτῆτας γιά νά τεθοῦν εις τήν διάθεσιν εκείνου ποῦ θέλει νά καλλιεργῆση τό ἔδαφος· εάν ἐξακολουθήση μία τάξις κυβερνητῶν νά διατάσῃ τούς κυβερνωμένους, ἡ ἐξέγερσις αὐτή δέν θά εἶναι ἐπανάστασις καί θά γίνῃ ἀνάγκη νά ξαναρχίσουμε.

Γιά νά μπορέσουμε λοιπόν νά ἀντεπεξέλθωμεν εις αὐτόν τόν κίνδυνον δέν εἶνε πρὸς τό παρόν παρά ἕνα μόνον μέσον: νά ἐργαζώμεθα ἀκαταπαύστως γιά νά διαδώσωμεν τήν ἀπαλλοτριώσιν. Ἡ λέξις ἀπαλλοτριώσις νά διεισδύσῃ εις ὅλας τās πόλεις, κωμοπόλεις καί χωρία ὡς τήν μεμονωμένη καλύβη τοῦ χωρικοῦ. Νά συζητηθῇ ἀπό κάθε ἐργάτην, ἀπό κάθε χωρικόν καί νά σχηματισθῇ εις αὐτούς ἡ ἰδέα ὅτι ἡ μόνη καθιερωμένη ιδιοκτησία ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως εἶναι ἡ ζωὴ καί ὅλα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς συντήρησιν καί ἀνάπτυξιν αὐτῆς.

Ἡ ἐπανάστασις εἶναι τό μόνο μέσον μας ὅπως φθάσωμεν τόν σκοπόν, τήν πλήρη χειραφέτησιν τοῦ ἀτόμου, ἕνα βαδίσθη πλέον ἀνενόχλητον τόν δρόμον τῆς ζωῆς του ἀναπτύσσον ἐλευθέρως τās ὕλικὰς καί ἠθικὰς του ἀνάγκας.

Γιά μᾶς ἡ κοινωνικὴ ἐπανάστασις δέν ὑφίσταται σέ μνιά ἀπλή ἀλλαγὴ τοῦ Κράτους, ἀλλ' εἰς τήν παντελῆ μετατροπὴ τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως. Εἰς τήν κατάλυσιν ὄλων τών πολιτικῶν, θρησκευτικῶν καί οἰκονομικῶν θεσμῶν, καί τήν κατάθεσιν τῆς γῆς καί τών ἐργαλείων (τά ὅποια ἀνήκουν στὰς περασμένας γενεάς) εις τήν διάθεσιν κάθε ἀνθρώπου.

Δέν εἶναι ἰδρύοντες ἕνα Κράτος τῆς ἐκλογῆς μας ποῦ θά μπορέσουμε νά ἐλευθερωθοῦμε, ἀλλὰ καταστρέφοντες κάθε τοιαύτην προσπάθειαν ποῦ θά θελήσῃ νά ἀντικαταστήσῃ αὐτό. Ἡ πάλη θά εἶνε παντοῦ ὅπου θά ὑπάρχει ἐξουσία πρὸς ἀναποδογυρισμόν: δῆμος ἢ νομαρχία: παντοῦ ὅπου θά ὑπάρχει ἔδαφος πρὸς ἐκμετάλλευσιν, γιά νά ἐμποδισθῇ ἕνα σημεῖον πολιτικῆς δουλείας ἢ οἰκονομικῆς, γιά νά καταστραφῇ. Καί γι' αὐτὴν τήν πάλην, ἐννοεῖ τις εὐκόλως, ὅτι δέν εἶνε περιμένοντες διαταγὰς ἢ συμβουλὰς ἀπὸ κανέν Κράτος ποῦ θά φέρωμεν ἀποτελέσματα, ἀλλὰ γνωρίζοντες καί ἐνεργοῦντες μόνοι παντοῦ ὅπου θά ὑπάρχουν ἄτομα φροντίζοντα γιά τήν ἀπελευθέρωσιν των. Εἶναι παντοῦ ταῦτοχρόνως, εις ὅλα τὰ σημεῖα ποῦ ὀφείλει νά ἐξαπλωθῇ ἡ πάλη. Νικημένοι στό ἕνα μέρος, νικῶντες στό ἄλλο, ἡ ἐπανάστασις θ' ἀνοίξῃ τόν δρόμον τῆς, διὰ νά μὴ σταματήσῃ παρά μόνον ὅταν θά κατατασκιωθῇ καί θά ἐκλείψῃ ἐντελῶς καί ἡ τελευταία προσπάθεια τοῦ Κράτους, καί τό τελευταῖον ἴχνος τῆς ἐκμετελλεύσεως.

Ἄρκεῖ πλέον Κυβερνήσεις, θέσιν στὸν Λαόν, στὸν Ἄναρχισμόν!

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΛΕΓΟΝΤΑΣ

Τό ιδανικόν σας εἶνε ἐξαίρετον καί ἡ πραγματοποιήσις του θά φέρη τήν εὐ-
ρήνην καί τήν εὐτυχίαν ἐπί τῆς γῆς, ἀλλά πόσον εἶνε ὀλίγοι ἐκεῖνοι ποῦ τό
ἐπιθυμοῦν καί πόσον ὀλίγοι ἐκεῖνοι ποῦ τό ἀντιλαμβάνονται. Εἶσθε μνιά μειο-
νοψηφία, ὄμιλοι διεσπαρμένοι ἐδῶ κι' ἐκεῖ, χαμένοι μέσα σ' ἕνα πλήθος ἀσυνεί-
δητον, ἀδιάφορον, καί ἔχετε ἀπέναντί σας ἕναν τρομερόν ἐχθρόν καλῶς ὀργανω-
μένον καί ἔχοντα στήν διάθεσίν του στρατούς, χρῆμα, καί τήν στρεβλωτικὴν ἐκ-
παίδευσιν. Τὴν πάλην ποῦ ἀναλάβατε εἶναι ὑπερτέρα τῶν δυνάμεών σας.

Αὐτὴν τὴν ἀντιλογίαν ἀκούωμεν συχνά ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἐκθέτωμεν τὰς ιδέ-
ας μας. "Ὅτι οἱ ἀναρχικοὶ ὄμιλοι εὐρίσκονται ἐν τῇ ἐσχάτῃ μειονοψηφίᾳ, συ-
γκρίσει πρὸς τὰ ἑκατομμύρια, οὐδὲν ἀληθέστερον. Ἄλλὰ μήπως καί κάθε νέα ἰ-
δέα ποῦ παρουσιάζεται, δὲν ἀρχίζει ἀπὸ μνιά μειονοψηφία πάντοτε; Πιθανόν ἡ-
μεῖς μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐπαναστάσεως νά μείνωμεν ἐν τῇ μειονοψηφίᾳ ὡς ὀρ-
γάνωσις· ἀλλ' αὐτό εἶνε κανέν σοβαρόν ἐπιχείρημα μήπως ἐναντίον μας; Τώρα ἔ-
χουν τὴν πλειονοψηφίαν οἱ ἐπιτήδευοι, πρέπει λοιπόν γι' αὐτό νά γίνωμε καί ἡ-
μεῖς τοιοῦτοι; ἕως προχθὲς στήν Πορτογαλίαν ἦσαν οἱ βασιλικοὶ· ἀλλ' οἱ δη-
μοκράται ἔπρεπε νά παραιτήσων τὰς ιδέας των, ἀφοῦ ἔβλεπαν ὅτι τό πνεῦμα τοῦ
λαοῦ ἐξελίσσετο πρὸς αὐτάς; Αὐτά ὀλίγον μᾶς ἐνδιαφέρουν, ἐκεῖνο ποῦ μᾶς ἐν-
διαφέρει πραγματικῶς εἶναι, ἐάν τὰ πνεύματα τῶν λαῶν ἐξελίσσωται σύμφωνα μέ
τὰς ιδέας μας ἢ ὄχι· καί βλέπωμεν ὅτι μακρὰν τοῦ νά φέρωται οἱ λαοὶ πρὸς
τὴν δεσποτικὴν ἐξουσίαν φέρονται ἀκατασχέτως πρὸς τὴν πλήρη ἔλευθερίαν τοῦ
ἀτόμου. Δὲν κλίνουν ποσῶς πρὸς τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐκ
κοινοῦ παραγωγὴν καί κατανάλωσιν.

Καί αὐτοὺς τοὺς πόθους των ἐρχόμεθα νά ἀναπτύξωμεν, νά ὠθήσωμεν, βοηθοῦ-
ντες αὐτοὺς εἰς τὴν κατάρριψιν σήμερον μιᾶς προλήψεως, αὔριον μιᾶς δεισι-
δαιμονίας, μεθαύριον ἐνός σεβασμοῦ, ἐνός πατροπαραδότου καί οὕτω καθεξῆς
προλειπόμενοι τὸν δρόμον βαδίζωμεν πρὸς τὴν ἐπανάστασιν-καταδοκοῦντες πά-
ντοτε ὅπως ἐπωφεληθῶμεν μιᾶς περιστάσεως-οὐχὶ διὰ ψευδῶν καί τεχνητῶν δια-
δόσεων, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀληθείας, διότι εἰμεθα βέβαιοι ὅτι μόνον δι' αὐτῆς εὐ-
ρίσκει τό ἄτομον τὴν συνείδησίν του καί κατὰ συνέπειαν μόνον αὐτὴ θά φέρη
τὴν παντελεῖ ἀνατροπὴν τοῦ ψεύδους, τοῦ καθεστώτος. Ἄλλως τε, ὡς προείπωμεν,
ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει ὅτι ἐκεῖνοι ποῦ εὐρίσκονται ἐν τῇ μειονοψηφίᾳ τὴν πα-
ραμονὴν μιᾶς ἐπαναστάσεως γίνονται πολὺ ὑπέρτεροι τὴν ἡμέραν αὐτῆς, ἐάν ὁ
σκοπὸς των εἶνε σύμφωνος μέ τούς πόθους τοῦ λαοῦ.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

«ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ» ΔΕΛΦΩΝ 2 Τ.Τ. 144, ΤΗΛ. 3608635

- ΓΚΥ ΝΤΕΜΠΟΡ * Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΘΕΑΜΑΤΟΣ
ΓΚΥ ΝΤΕΜΠΟΡ * ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ «ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΘΕΑΜΑΤΟΣ»
MURRAY BOOKCHIN * Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
MURRAY BOOKCHIN * ΑΚΟΥ ΜΑΡΞΙΣΤΗ!
MURRAY BOOKCHIN * ΠΡΟΣ ΜΙΑΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
RATGEV (ΒΑΝΕΓΚΕΜ) * ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΡΙΑ ΑΠΕΡΓΙΑ ΣΤΗ ΓΕΝ. ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
I. SITUATIONNISTE * ΤΟ ΣΗΜΕΙΟ ΕΚΡΗΞΗΣ ΤΗΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ
JAIME SEMPRUN * ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ
RENE VIENET * ΜΑΗΣ 1968
ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ * ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ
ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ * ΜΑΖΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ
ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ * Η ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ
KARL MARX * ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΤΟΥ 1844
ΜΙΧΑΗΛ ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ * ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ * ΝΟΜΟΣ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑ
Π. ΠΟΥΛΙΟΠΟΥΛΟΣ * ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΤΑ ΠΟΛΕΜΟΥ
ΣΑΚΚΟ - ΒΑΝΤΖΕΤΤΙ * ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ
LEFORD - ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ * ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ Η ΒΑΡΒΑΡΟΤΗΤΑ
ΚΟΝ ΜΠΕΝΤΤ * ΑΡΙΣΤΕΡΙΣΜΟΣ...
ΒΟΛΙΝ * Η ΑΓΝΩΣΤΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ
MAURICE BRINTON * ΤΟ ΠΑΡΑΛΟΓΟ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
MAURICE BRINTON * ΟΙ ΜΠΟΛΣΕΒΙΚΟΙ ΚΑΙ Ο ΕΡΓΑΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ
ANTONIO TELLEZ * ΣΑΜΠΑΤΕ
GERHARD VINNAI * ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΣΑΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ
IDA METT * Η ΚΟΜΜΟΥΝΑ ΤΗΣ ΚΡΟΝΣΤΑΝΔΗΣ
EMILE MARENSSIN * ΦΡΑΣΙΑ ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ
ΒΙΑΧΕΛΑΜ ΡΑΪΧ * ΤΑΞΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ
Α. ΣΤΙΝΑΣ * «ΕΡΓΑΤΙΚΑ» ΚΡΑΤΗ, «ΕΡΓΑΤΙΚΑ» ΚΟΜΜΑΤΑ
GEORGE ORWELL * ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΛΩΝΙΑ
ΝΤΕΗΒΙΝΤ ΘΟΡΩ * ΟΥΩΝΤΕΝ
MAX NETTLAU * Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΡΧΙΑΣ
JERRY RUBIN * DO IT
ABBIE HOFFMAN * ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΒΑΛ ΤΗΣ
ANDRE PRUDHOMMEAUX * ΣΠΑΡΤΑΚΟΣ 1918-1919
SAM DOLGOFF * ΟΙ ΑΝΑΡΧΙΚΕΣ ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΕΣ 1936-1939
- ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 1 * Η ΜΙΖΕΡΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ
ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 2 * Η ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ
ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 3 * Η ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΗ ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 4 * Ο ΤΑΞΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ
ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 5 * Η ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 6 * ΒΙΕΤΝΑΜ - ΠΟΛΕΜΟΣ, ΕΙΡΗΝΗ, ΚΕΡΔΟΣ
ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 7 * Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 8 * ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΗ
ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 9 * ΠΡΟΒΟΣ - Η ΕΚΡΗΞΗ ΣΤΟ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ '65
ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 10 * Η.Π.Α. - Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 11 * ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΛΙΒΕΡΕΤΟΣ
ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ Νο 12 * Η ΚΑΤΑΙΣΧΥΝΗ ΤΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ

